

Verslag

**van de vergadering van
provinciale staten van Drenthe**

gehouden op 26 juni 2002

INHOUD

Opening	2
Mededelingen	2
Installatie van de leden mevrouw	
W.G. Goudriaan en de heer K.J. de Vries	2
Benoeming leden statencommissies	2
Ingekomen stukken	2
Brieven gedeputeerde staten/voorzitter	
provinciale staten	3
Zuiderzeelijn	3
Sluiting	32

PROVINCIALE STATEN VAN DRENTHE

Verslag van de vergadering van provinciale staten van Drenthe, gehouden op 26 juni 2002 in het provinciehuis te Assen.

Tegenwoordig zijn:

A.L. ter Beek, Commissaris van de Koningin,
voorzitter

mevrouw W.G. Goudriaan-Visser (PvdA)
K.J. de Vries (PvdA)

de leden (41 in getal):

J.D. Nauta, griffier der staten van Drenthe

J.W.M. Engels (D66)
A.J. Gaasbeek (OSD)
H. Weggemans (PvdA)
J. Prinsen (PvdA)
A. Boer (PvdA)
H.R. Hornstra (PvdA)
J.P. Sluiter (D66)
J.H. Schaap (PvdA)
mevrouw H. Kamphuijs (PvdA)
A. Haak (PvdA)
mevrouw H.G. Stoel-Snater (PvdA)
K.N. Blanksma (GroenLinks)
mevrouw E.H. Mellink (PvdA)
mevrouw I.J. Huisman-Holmersma (PvdA)
F. Benning (VVD)
G.A.W. Fonk (VVD)
A. Wendt (ChristenUnie)
F.A.J. Harleman (GroenLinks)
W. Nijenbrinks (VVD)
W.H. Kuiper (GroenLinks)
mevrouw A. de Widt-Nieuwenhuizen (VVD)
J. Langenkamp (GroenLinks)
mevrouw J. Schipper (VVD)
S.A. van der Schoot (Ouderenpartij)
mevrouw H. Kempe-Foekens (ChristenUnie)
mevrouw W.F.C. Dirks (GroenLinks)
Joh. Dijks (VVD)
J.J. van Heukelum (VVD)
S.B. Swierstra (VVD)
H. Zomer (CDA)
K. Jonker (CDA)
K.H. Smidt (VVD)
A. Faber (CDA)
H. Holman (CDA)
R.C.M. van Glansbeek (CDA)
mevrouw M.W. Brink-Massier (PvdA)
mevrouw K. Westerkamp-Exoo (CDA)
A.G.H. Peters (CDA)
mevrouw N. Nieuwenhuizen (OPD)

Met kennisgeving afwezig:

H. Baas (ChristenUnie)
L. Bomhof (VVD)
mevrouw W.H.H. Ceelen (PvdA)
mevrouw A. Edelenbosch (PvdA)
Ch.C. de Haas (OPD)
F. Ietswaart (D66)
R.W. Klein Nulent (PvdA)
mevrouw G.M. Remmelts-Mulder (VVD)
mevrouw M.Ch.A. Smilde (CDA)
mevrouw G. de Vries-Leggedoor (CDA)

A. Opening

De VOORZITTER: Ik open de vergadering van provinciale staten (20.04 uur).

B. Mededelingen

De VOORZITTER: Ik deel de staten mee dat bericht van verhindering tot het bijwonen van de vergadering is ontvangen van de dames Ceelen, Remmelts, Smilde, De Vries en Edelenbosch en van de heren Baas, Bomhof, De Haas, Ietswaart en Klein Nulent.

Mevrouw Nieuwenhuizen heeft laten weten iets later te komen.

Het is mij een genoegen de staten mee te kunnen delen dat zij vanavond deelnemen aan een heel bijzondere vrijgezellenavond. Miriam van Dijk en Hans Engels treden morgen in het huwelijk.

(Applaus.)

En als u vanavond een bijzondere traktatie bereikt, weet dan dat die afkomstig is van het bruidspaar.

De heer NIJENBRINKS: Hans heeft het pak al aan.

De heer VAN DER SCHOOT: Zijn de geloofsbrieven ook onderzocht?

De VOORZITTER: Mag ik in het raam van deze belangwekkende ontwikkeling bij u allen aandringen op korthed van de beraadslagingen?

C. Installatie van de op 19 juni 2002 toegelaten leden van provinciale staten, mevrouw W.G. Goudriaan-Visser te Emmen en de heer K.J. de Vries te Emmen

De VOORZITTER: Ik verzoek de bode mevrouw Goudriaan en de heer De Vries binnen te geleiden.

Nadat mevrouw Goudriaan en de heer De Vries in de vergadering zijn verschenen, leggen zij in handen van de voorzitter de vereiste verklaring en belofte, respectievelijk de eed af.

De VOORZITTER: Ik wens u beiden zeer veel geluk met uw benoeming. En wat ik tegen alle

nieuw benoemde volksvertegenwoordigers zeg, zeg ik ook tegen u: "Maak er iets moois van". Ik schors de vergadering voor enkele ogenblikken.

(Schorsing van 20.07 tot 20.12 uur.)

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering.

D. Benoeming leden statencommissies

De heer SCHAAP: Mijnheer de voorzitter. Ik verzoek de staten mevrouw Goudriaan toe te laten als lid van de Statencommissie Cultuur en Welzijn.

De heer HOLMAN: Mijnheer de voorzitter. Wij stellen voor de heer De Vries toe te laten als lid van de Statencommissies Milieu, Water en Groen en Bestuur, Financiën en Economie (BFE).

De VOORZITTER: Ik stel de staten voor overeenkomstig deze voorstellen te besluiten.

Daartoe wordt besloten.

E. Ingekomen stukken

1. Brief van het bestuur van het Verbond van Nederlandse Ondernemingen-Nederlandse Christelijke Werkgeversvereniging (VNO-NCW) en de regionale organisaties VNO-NCW Noord, VNO-NCW Midden en VNO-NCW West van 13 juni 2002 aan het college van gedeputeerde staten en provinciale staten inzake de Zuiderzeelijn
2. E-mailbericht van 14 juni 2002 van de Milieufederatie Drenthe inzake aanbieding rapport Een duurzame bereikbaarheidsstrategie voor een florerend Noord-Nederland

De VOORZITTER: Namens het college stel ik voor de stukken E.1. en E.2. te betrekken bij de behandeling van agendapunt G.1.

Daartoe wordt besloten.

F. Brieven gedeputeerde staten/voorzitter provinciale staten

1. Brief van gedeputeerde staten van 19 juni 2002, kenmerk 22/6.6/2002003095, houdende beantwoording van de door de staten-leden W.H. Kuiper en K.N. Blanksma gestelde vragen inzake de snelle spoorverbinding tussen Groningen en Schiphol

De VOORZITTER: Namens het college stel ik de staten voor stuk F.1. voor kennisgeving aan te nemen.

Daartoe wordt besloten.

(Mevrouw Nieuwenhuizen verschijnt ter vergadering.)

G. Voorstel gedeputeerde staten

1. Het voorstel van gedeputeerde staten van 11 juni 2002, kenmerk 24/4/2002005489, Zuiderzeelijn

(statenstuk 957)

met het op dit punt betrekking hebbende verslag van de gecombineerde vergadering van de Statencommissies Ruimte, Infrastructuur en Mobiliteit (RIM) en BFE.

De VOORZITTER: Ik roep, hopelijk ten overvloede, in herinnering dat de staten recentelijk een gewijzigd ontwerpbesluit hebben ontvangen. In onderdeel IV van het ontwerpbesluit is het woord "extra" vervangen door het woord "exacte". Verder hebben de staten een afschrift ontvangen van een brief van de voorzitter van de Stuurgroep Zuiderzeelijn (ZZL) met betrekking tot aanpassing van de artikelen 13.6 tot en met 13.10 van de samenwerkingsovereenkomst ZZL. Waar in het ontwerpbesluit sprake is van instemming met de ontwerpsamenwerkingsovereenkomst gaat het om de samenwerkingsovereenkomst waarin die aanpassingen zijn aangebracht. Het is mij opgevallen dat bij de behandeling van dit onderwerp in de gecombineerde commissievergadering bij het bepalen van de sprekersvolgorde de grootte van de fracties in omgekeerde volgorde is aangehouden - dit zeer tot genoegen van de heer Gaasbeek, zo is mij bijgebleven -

maar vanwege de majeure besluitvorming in deze statenvergadering begin ik nu bij de grootste fractie, dus de PvdA.

De heer SCHAAP: Het spijt mij voor de heer Gaasbeek.

Mijnheer de voorzitter. De fractie van de PvdA heeft in de gecombineerde commissievergadering haar waardering uitgesproken aan het adres van de Stuurgroep ZZL en het Samenwerkingsverband Noord-Nederland(SNN)-bestuur voor de intensieve lobby die de afgelopen jaren is verricht, een lobby die uiteindelijk resulteerde in een positief besluit van het kabinet om te willen investeren in de ZZL en voor de twee snelste varianten, de magneetweefbaan (MZB) en de hogesnelheidslijn (HSL) een aanbestedingsprocedure te willen beginnen. Zonder dat besluit hadden we nu geen discussie en waren de staten een week geleden al op vakantie gegaan. En als de regio bereid is voor deze beide varianten vandaag een bijdrage in het vooruitzicht te stellen, dan komt de realisering van de ZZL een forse stap dichterbij.

Tijdens de commissievergadering heeft de PvdA-fractie aangegeven bereid te zijn onder een uitdrukkelijke voorwaarde "ja" te zeggen tegen de regionale bijdrage voor de MZB en eventueel ook voor de HSL. Deze voorwaarde is dat beide varianten gelijkwaardig zijn en dat wij ons nu niet committeren aan welke variant dan ook. Met andere woorden: nadat al het cijferwerk is afgerond, zijn er nog verschillende momenten waarop het nog volledig open is dat een definitieve keuze wordt gemaakt. Zoals het nu door het kabinet is voorgelegd, gaat het om een keuze uit een MZB of een HSL of als alles toch tegenvalt uit geen van beide en als het laatste het geval is, komen de zogenaamde terugvalopties intercity (IC) en Hanzelijn-plus in beeld.

Tijdens de commissievergadering bleek dat ook het college afgestapt is van de zogenaamde voorkeursvariant en beide varianten nu volledig openhoudt.

Mijnheer de voorzitter. Dit is voor de fractie van de PvdA zélf van essentieel belang, maar het is in onze ogen ook wel zo kies ten opzichte van de kiezers. De inwoners van Noord-Drenthe zijn tot op heden niet of nauwelijks actief betrokken bij de hele discussie. Als wij vandaag "ja" zeggen tegen de samenwerkingsovereenkomst dan is er alle reden hierin snel verandering te brengen. Dan valt er namelijk ook wat te bediscussiëren. Dan kun-

nen wij op basis van reële verwachtingen de boer opgaan en het publiek betrekken bij de verdere procedure. En in deze aanpak passen naar onze opvatting geen voorkeursvarianten en wat ons betreft ook niet het op voorhand uitsluiten van varianten.

De heer KUIPER: Mijnheer de voorzitter. De heer Schaap zegt dat er reële verwachtingen zijn ten aanzien van de realisering van het project, dat de reële verwachting dat het project wordt uitgevoerd ook tegenover de bevolking waar kan worden gemaakt. Is die reële verwachting gebaseerd op de verwachting dat het Rijk sowieso het met de aanleg van de ZZL gemoeide bedrag zal besteden, of is die verwachting op een andere manier door de fractie van de PvdA ingevuld?

De heer SCHAAP: Onze verwachting is gebaseerd op het feit dat het kabinet het besluit heeft genomen om in eerste aanleg twee varianten in een aanbestedingsprocedure te stoppen. Laat die twee varianten de procedure dan ook doorlopen en kijk daarna of dat varianten zijn waaruit een keuze gemaakt kan worden. Zou dat op dat moment allemaal niet kunnen - wij volgen eigenlijk alleen maar het besluit van het kabinet - dan komen andere opties in beeld. Dát is wat ik heb gezegd.

De heer KUIPER: De investering die de regio op dit moment doet, is dus voor de fractie van de PvdA een waarborg om alle opties open te houden?

De heer SCHAAP: In principe zeggen wij dat als wij nu deze financiële toezegging doen, wij in feite alle opties openhouden. Dat klopt.

De heer KUIPER: Wat denkt de heer Schaap, wat zal dan de boodschap van de onderhandelaars aan het kabinet zijn? Deze bijdrage die een substantiële investering is vanuit de regio voor de ZZL zal uitgelegd worden als een investering voor de MZB.

De heer SCHAAP: Als de heer Kuiper dat denkt heeft hij én tijdens de commissievergadering én nu niet geluisterd of mij niet goed begrepen. Ik heb zojuist gezegd dat wij onder een uitdrukkelijke voorwaarde akkoord gaan met de investering in zowel de MZB als de HSL. Die voorwaarde is dat

de opties beide gelijkwaardig in de aanbestedingsprocedure komen en dat pas daarna de vraag wordt voorgelegd welke variant de voorkeur moet krijgen. Het is niet zo dat op basis van de gegevens die nu bekend zijn al besloten kan worden een bepaalde variant er af te halen of een andere toe te voegen.

De heer KUIPER: Dus het is niet de bedoeling van de PvdA om het bedrag dat in de samenwerkingsovereenkomst staat - globaal € 1 miljard - en dat de onderhandelaars mee naar Den Haag nemen, in de MZB te investeren?

De heer SCHAAP: Ik zal het nog een keer proberen, voorzitter.

Als wij nu zeggen de regionale bijdrage voor de MZB te hoog te vinden, dus wanneer wij nu al aangeven deze variant niet te willen dan ontnemen wij in de verdere procedure iedereen de gelegenheid te bekijken of een MZB ten opzichte van de HSL voor- of nadelen heeft, terwijl daarover dan meer bekend is dan nu. Ik wil namelijk wel weten wat die consortia op papier gaan zetten.

De heer KUIPER: Het probleem is natuurlijk dat wij op dit moment een besluit moeten nemen, inclusief het bedrag.

De heer SCHAAP: Nee, we nemen nu het besluit om beide opties verder uit te werken en naast elkaar te laten lopen. Wij bepalen pas later wat de beste optie is - en over hoe die beoordeling dan moet plaatsvinden, is iets waarover wij ook nog komen te spreken - maar dát is wat wij nu besluiten.

(Voorzitter: de heer Swierstra.)

De heer KUIPER: Wat verwacht de heer Schaap dan van de beantwoording van het college? Moet dat zijn dat het college het eens is met de door de PvdA gestelde voorwaarden ten aanzien van de ondertekening van de samenwerkingsovereenkomst of moet die samenwerkingsovereenkomst sowieso ondertekend worden?

De heer SCHAAP: Als wij een uitdrukkelijke voorwaarde stellen aan onze instemming met dit voorstel dan verwachten wij dat het college nog eens helder verklaart dat die keuzemomenten er nog

volop zullen zijn, dus dat wij ons nu niet vastleggen op welke variant dan ook.

De heer NIJENBRINKS: Mijnheer de voorzitter. Op zich is de discussie van de heren Kuiper en Schaap wel interessant, maar ik wijs erop dat waar die discussie over gaat in de commissie een en andermaal nadrukkelijk aan de orde is geweest. Dat er handtekeningen worden gezet onder de samenwerkingsovereenkomst betekent dat formeel alle vier opties openstaan. Juist door het niet zetten van een handtekening worden mogelijke varianten uitgesloten.

De heer KUIPER: Dat is correct.

De heer SCHAAP: Mijnheer de voorzitter. De PvdA-fractie heeft in dit verband de suggestie gedaan na te denken over het inzetten van een noordelijke raadpleging als instrument om tot een definitieve keuze te komen. Tijdens de commissievergadering liep het college niet direct over van enthousiasme, maar een hard "nee" viel ook niet te beluisteren. Echter, bij TV Drenthe legde gedeputeerde Swierstra opeens een verband tussen een referendum en de rechtszekerheid van private partijen die, naar zijn zeggen, niet geconfronteerd mogen worden met plotselinge grillen van het volk. Dat punt ontging mij volledig. Of we worden vandaag toch in het pak genaaid en we worden te zijner tijd geconfronteerd met voldongen feiten, óf de opties waaruit een keuze kan worden gemaakt, liggen nog open. In het laatste geval is het voor die private partijen waar de heer Swierstra compassie mee toonde niet interessant of de keuze wordt gemaakt door de noordelijke politiek of via een noordelijke raadpleging. Het was dus een argument tegen een raadpleging dat in mijn ogen geen argument is.

In de nadere informatie die ons is toegezonden, schrijft de Stuurgroep ZZL: "Over de (on)mogelijkheden van een regionaal referendum over een nationaal project in bepaalde stadia van de procedure zal nader worden gerapporteerd".

Voor onze fractie is nu de vraag: hoe serieus wordt dit opgepakt? Is dit een harde toezegging dat het referendum als een serieuze optie wordt opgepakt? Daarover willen wij graag een nadere verklaring van het college.

Mijnheer de voorzitter. De gevraagde regionale bijdrage is groot en onze mogelijkheden zijn sterk afhankelijk van de eventuele verkoop van aan-

delen-Essent en de opbrengst daarvan. De waarde van die aandelen is nu niet te bepalen. Zowel de markt als de effecten van overheidsbeslissingen zijn nu niet in te schatten. Het is terecht dat het college deze risico's onderkent en niet bereid is deze door de regio te laten dragen. De provincie Drenthe kan het zich financieel niet veroorloven risico's op dit terrein en van deze omvang te nemen en dient de eigen begroting op langere termijn niet negatief te belasten met de gevraagde regionale bijdrage.

Mijn fractie behoudt zich het recht voor te allen tijde de steun aan de bijdrage ter discussie te stellen indien de gevolgen voor de provinciale begroting afwijken van hetgeen nu wordt voorgespiegeld.

Mijnheer de voorzitter. Op pagina 5 van het statenstuk plaatst het college zelf enkele kanttekeningen bij de voorliggende samenwerkingsovereenkomst. Het college stelt dat bij de vaststelling van het programma van eisen (artikel 6) en de afweging van alternatieven (artikel 7) uitgegaan dient te worden van de zware instemmingsprocedure via raden en staten. Waarom is dit een kanttekening? Is dit voor het college dan nog niet helder? Wat is de status van deze kanttekening? Ik krijg graag een antwoord op deze vraag want het mag duidelijk zijn dat dit voor ons de essentie raakt.

Mijnheer de voorzitter. Voor de PvdA-fractie is het voor- en natransport van de ZZL van grote betekenis. Voor Noord-Drenthe is de realisering van het stadsgewestelijk openbaar vervoer (STOV) van belang. Bij het maken van een voor Drenthe goede keuze voor een variant, bijvoorbeeld ten tijde van de afweging van alternatieven, is inzicht in welke vorm het STOV wordt gerealiseerd, van belang. Stroken de procedures van de ZZL en het STOV voldoende met elkaar om tegen die tijd een afgewogen oordeel te kunnen maken?

Tot slot. De PvdA-fractie is bereid mee te gaan in de ondertekening van de samenwerkingsovereenkomst. Men weet welke uitdrukkelijke voorwaarden wij daaraan verbinden. Wij laten ons in de komende procedure niet voor voldongen feiten plaatsen. Daarvoor is dit project qua omvang en effecten te groot. Het proces dient daarom vanaf nu open te zijn en met een grote betrokkenheid van de inwoners van Noord-Nederland.

De heer NIJENBRINKS: Mijnheer de voorzitter. Vandaag nemen de staten een historisch besluit

over de invulling van een traject dat uiteindelijk invulling moet geven aan de bekrachtiging van de afspraken die het Noorden met het Rijk heeft kunnen maken over de totstandkoming van een snelle verbinding tussen de Randstad en het Noorden, een snelle verbinding, waarvoor op dit moment formeel, alhoewel in deze fase van de besluitvorming nog niet aan de orde, nog een viertal opties openstaat.

In de onlangs gehouden gecombineerde vergadering van de Statencommissies BFE en RIM is daarover uitvoerig gediscussieerd. In die discussie zijn in feite alle ins en outs die verband houden met de uiteindelijke keuze via stellingnames van fracties en vooral ook via uitvoerige interrupties aan de orde geweest. Hierbij ging het om de voors en tegens van de verschillende varianten, de daarbijbehorende financiële consequenties, de eventueel te stellen voorwaarden, de communicatie en de wijze van het betrekken van de burger bij de beslissingen binnen dit traject.

(Voorzitter: de heer Ter Beek.)

Mijnheer de voorzitter. De VVD-fractie kiest er niet voor deze discussie in al haar facetten opnieuw te voeren. Wel wil ik namens mijn fractie ons standpunt kenbaar maken met betrekking tot de besluitvorming die in statenstuk 957, Zuiderzeelijn, aan ons wordt voorgelegd.

Op de valreep hebben wij gisteravond via e-mail nog een tweetal stukken ontvangen. Het belangrijkste stuk is een afschrift van de brief van de Stuurgroep ZZL aan de colleges van gedeputeerde staten van de betrokken provincies en aan de colleges van burgemeester en wethouders in de betrokken regio. Deze brief heeft betrekking op de onzekere situatie die momenteel bestaat en ook nog wel even zal blijven bestaan, over de waarde van de aandelen van de energiebedrijven op het moment van vervreemding van die aandelen ter dekking van onder andere de kosten voor de ZZL. De inhoud van de brief is duidelijk en mondt uit in het voorstel de artikelen 13.6 tot en met 13.10 van de samenwerkingsovereenkomst te wijzigen overeenkomstig de tekst van deze artikelen die als bijlage bij de brief is gevoegd.

De fractie van de VVD acht deze tekstwijzigingen noodzakelijk en gaat ervan uit dat in deze statenvergadering conform zal worden besloten. Daaraan gekoppeld blijft overigens de vraag overeind wanneer er sprake is van, om het zo maar te zeg-

gen "voldoende opbrengst van de aandelen". Is dat het geval wanneer bijvoorbeeld eenderde van de opbrengst toereikend is om aan onze financiële verplichtingen te voldoen of mag bijvoorbeeld tweederde deel van de opbrengst besteed worden aan uitgaven voor realisering van de ZZL?

Dit element is een onderdeel van een zwaarwegend formeel besluitvormingsmoment later in het proces.

Het tweede stuk dat wij gisteravond via e-mail ontvingen, betreft een overzicht van de verschillende vragen die in de onlangs gehouden commissievergaderingen van staten en raden aan de orde zijn geweest. Hierbij viel mij op dat er in Groningen kennelijk slechts sprake is geweest van een fractievergadering van een van de partijen, terwijl in Fryslân naar het schijnt helemaal geen commissievergadering is gehouden, althans niet in het openbaar. Maar goed, de verschillende vragen zijn voorzien van een antwoord en mijn fractie gaat daar op dit moment niet verder op in. Mijnheer de voorzitter. Tijdens de commissievergadering is voldoende duidelijk geworden dat in het kabinetsbesluit over de bijdrage van het Rijk van € 2,73 miljard wordt uitgegaan van twee hoofdvarianten, te weten een snelle ZZL als MZB of als HSL. De twee overige varianten, de IC en de Hanzelijn plus zijn terugvalopties die echter wel deel uitmaken van de tracé/MER-procedures. Voor het vervolgproces rond de uitwerking van de snelle ZZL is een samenwerkingsovereenkomst opgesteld tussen het Rijk en de regio. De fractie van de VVD kan instemmen met het nu voorliggende concept, ervan uitgaande dat de artikelen 13.6 tot en met 13.10 overeenkomstig het voorstel van de stuurgroep worden aangepast.

Voor Drenthe betekent de uitwerking van de twee hoofdvarianten dat uiteindelijk eventueel rekening moet worden gehouden met een aandeel van Drenthe in de bijdrage van de regio van maximaal € 51,66 miljoen, te weten de kosten voor Drenthe bij realisering van de MZB-variant. Bij dit bedrag is een eventuele bijdrage van de drie Noord-Drentse gemeenten Assen, Noorderveld en Tynaarlo inbegrepen. Is in dit stadium overigens al iets naders bekend over de stellingname van die drie gemeenten?

Mijnheer de voorzitter. Het zij nog maar eens benadrukt dat niet al in dit stadium de keuze voor de MZB-variant is gemaakt. Die keuze komt aan de orde wanneer de resultaten van het prijsvraagmodel bekend zijn.

Mijnheer de voorzitter. De VVD-fractie is bereid in te stemmen met een maximale bijdrage van €51,66 miljoen indien verderop in het traject gekozen wordt voor uitvoering van de MZB-variant.

De heer KUIPER: Mijnheer de voorzitter. De heer Nijenbrinks heeft het college gevraagd welk percentage van de opbrengst van de aandelen de bijdrage mag zijn. Dit was een open vraag aan het college, maar ik ben eigenlijk wel benieuwd hoe hoog naar de mening van de fractie van de VVD die bijdrage mag zijn. Stel dat de reële waarde van die aandelen €100 miljoen is, is de fractie van de VVD dan bereid de helft hiervan voor de MZB uit te trekken?

De heer NIJENBRINKS: Mijnheer de voorzitter. Op dit moment wens ik mij niet uit te spreken over harde percentages. Ik heb met mijn opmerking over het feit dat het een onderdeel is van een zwaarwegend formeel besluitvormingsmoment willen zeggen, dat in de discussie zoals wij die in feite al heel lang voeren over de ZZL aanvankelijk - en ik spreek nu over echt maanden geleden - werd gedacht aan een bijdrage uit de opbrengst van de aandelen in de energiebedrijven. Die opbrengst zou daarvoor, laat ik het maar zo zeggen, ruim toereikend moeten zijn. Informeel is wel eens gesproken over het besteden van eenderde van die opbrengst. Intussen weten wij dat de opbrengst uiterst onzeker is en dat het college geen enkele uitspraak wil doen over hoe die verhouding gezien moet worden. De VVD zegt dat, als het om de uiteindelijke keuze gaat, dit wel een zwaarwegend element is. Ik wil wel zover gaan dat ik zeg dat als de opbrengst van de aandelen ontoereikend zou zijn voor onze financiële bijdrage - de heer Schaap heeft hier impliciet ook iets over gezegd - wij in principe moeten afzien van dit project. Maar dan komt natuurlijk de vraag: als het nu 80% is of 70%? Ik doe daar op dit moment geen uitspraak over; ik heb wel willen aangeven dat dit element in de discussie - en het zal nog wel een rol spelen tot het moment daar is dat wij daarover serieuze cijfers op papier hebben - een rol blijft spelen.

De heer KUIPER: Moet ik hieruit begrijpen dat ook een substantieel groter percentage dan 30 bijgedragen kan worden?

De heer NIJENBRINKS: Nogmaals, ik wil daarover in dit stadium geen uitspraak doen. Ik heb aangegeven hoe de discussie op dit moment verloopt en ik heb duidelijk willen maken dat dit een wat onzekere factor is, dat op het moment van besluitvorming een grote rol zal spelen.

De heer VAN DER SCHOOT: Mijnheer de voorzitter. Ik vraag mij af of het wel zo verstandig is een uitspraak te doen over wat wij eventueel extra willen uitgeven. Als wij nu al uitspreken eventuele verschillen tot een bepaald percentage te willen dekken dan maken wij onze onderhandelingspositie wel buitengewoon zwak. Ik wil mij op dit moment dan ook niet over percentages uitlaten.

De heer KUIPER: Ik had de fractie van de VVD gevraagd wat zij wil bijdragen. Wat wij in het project willen steken, wordt wel duidelijk uit de bijdrage van onze fractie.

De heer VAN DER SCHOOT: De discussie ging over wat wij nog wel willen doen als een andere partij iets nalaat. Ik vind het niet verstandig nu al percentages te noemen omdat daarmee onze onderhandelingspositie wordt geschaad. Als mij werd gevraagd tot welk percentage ik zou willen bijdragen, zou ik geen antwoord geven.

De heer KUIPER: Mijnheer de voorzitter. Het is toch heel erg duidelijk dat in de aanloop tot deze discussie door diverse organen, inclusief ons college, al percentages zijn genoemd?

De heer VAN DER SCHOOT: Ik maakte uit de vraag van de fractie van GroenLinks op dat zij wilde weten wat, wanneer andere partijen in gebreke blijven, wij nog zouden willen doen.

De heer KUIPER: Ik heb de fractie van de VVD gevraagd of zij bereid is meer dan 30% uit te trekken.

De VOORZITTER: Ik verzoek de heer Nijenbrinks zijn betoog voort te zetten.

De heer NIJENBRINKS: Mijnheer de voorzitter. Ik heb er wel behoefte aan nog even op de laatste opmerking van de heer Kuiper te reageren. Ik heb met klem betoogd dat er nooit sprake is geweest van een percentage. Ik heb slechts willen aange-

ven dat aanvankelijk - en dan spreek ik echt over de start van de hele discussie toen in feite alleen nog maar de gedachte over de ZZL op papier stond - wel eens gezegd is: "Op het moment dat wij daarvoor ons bezit aan aandelen kunnen aanspreken, dan is dat oké, want dan raakt dat de begroting in ieder geval niet." In die discussies is volstrekt informeel wel eens gesuggereerd dat misschien eenderde wel bespreekbaar zou zijn. Dat is op dit moment niet meer aan de orde en ik heb alleen willen zeggen dat wanneer bekend is hoe de verhouding komt te liggen, de VVD voor een zware afweging staat.

De heer KUIPER: Ik zou het plezierig vinden wanneer de fractie van de VVD dit geluid ook in Zuid-Drenthe liet horen.

De heer NIJENBRINKS: Wij hebben dit geluid voortdurend laten horen, ook richting onze eigen achterban. Het is alleen zo moeilijk de discussie af te maken, omdat wij alleen nog maar het belang van de besluitvorming kunnen aangeven, maar nog geen enkele indicatie kunnen geven van het percentage waarover het dan gaat.

Mijnheer de voorzitter. Ik heb al gezegd dat wij instemmen met een maximale bijdrage van € 51,66 miljoen indien voor uitvoering van de MZB-variant wordt gekozen. Hierbij zij nadrukkelijk opgemerkt dat deze instemming gekoppeld is aan de voorwaarden, zoals die zijn genoemd onder 5.2 van het statenstuk en dan met name aan de voorwaarde van verzilvering van de Drentse aandelen in Essent, waarbij voor de VVD-fractie geldt hetgeen ik eerder heb opgemerkt over de verhouding opbrengst versus besteding aan de ZZL.

Mijnheer de voorzitter. Ook bij een eventuele keuze voor de HSL-variant vraagt het Rijk een, zij het veel bescheidener, bijdrage van de regio. Het college vraagt van de staten hiervoor een, zoals het wordt genoemd, positieve grondhouding. De fractie van de VVD is daartoe bereid onder de voorwaarde dat op basis van een redelijke verdeling alle betrokken partijen daarin dezelfde opstelling kiezen.

Met betrekking tot de financiële kant van de zaak is in de commissievergadering gesproken over een eventuele bijdrage van de verschillende partijen in Noord-Holland aan de realisering van de ZZL. Is hierover nog iets naders bekend?

De heer SCHAAP: Mijnheer de voorzitter. De heer Nijenbrinks spreekt over een bijdrage voor de HSL indien alle partijen daarmee akkoord gaan. Dus ook Fryslân?

De heer NIJENBRINKS: Fryslân lijkt mij een van de betrokken partijen, dus het antwoord is "ja".

De heer SCHAAP: Dus als Fryslân vandaag besluit wel te betalen voor de MZB maar niet voor de HSL, is de fractie van de VVD niet bereid ook maar een dubbeltje aan de HSL bij te dragen?

De heer NIJENBRINKS: Onze opstelling is - en ik heb dat in de commissievergadering nog eens benadrukt - dat wanneer Drenthe straks zijn handtekening zet onder de samenwerkingsovereenkomst, het een zaak is geworden van alle partijen in het Noorden die van het begin af aan gezamenlijk zijn opgetrokken. Net als andere fracties spreken ook wij nog steeds over "het belang voor het Noorden". In de opvatting van de fractie van de VVD in de staten van Drenthe kan het niet zo zijn dat wanneer in dat proces ergens een wending komt, partijen afhaken.

De heer SCHAAP: Het is mij nog niet helemaal helder. De heer Nijenbrinks koppelde een voorwaarde aan de bereidheid van zijn fractie om aan de HSL bij te dragen en die voorwaarde was dat iedereen daar vandaag in principe "ja" tegen zegt.

De heer NIJENBRINKS: Dat klopt. In de commissievergadering is door het college daarop geantwoord dat de onderhandelingen nog niet afgerond zijn. Wij geven nu duidelijk aan waarin die onderhandelingen moeten uitmonden, namelijk in een bijdrage van alle partijen wanneer de HSL-variant wordt uitgevoerd.

De heer SCHAAP: Dus omgekeerd is de fractie van de VVD niet bereid een bijdrage te leveren aan de HSL op het moment dat Fryslân zegt die variant niet te willen?

De heer NIJENBRINKS: Ja, dat is in principe ons uitgangspunt.

De heer ENGELS: Mijnheer de voorzitter. Heeft de heer Swierstra in de commissievergadering niet gezegd dat wanneer Fryslân die negatieve opstelling ten aanzien van een bijdrage aan de

HSL zou kiezen, er überhaupt geen sprake meer is van een overeenkomst en dat wij zo'n afweging dan helemaal niet meer hoeven maken?

De heer NIJENBRINKS: Ik heb uit de commissievergadering begrepen dat de onderhandelingen over dat punt nog steeds gaande zijn en ik heb nu duidelijk aan willen geven hoezeer wij hechten aan een gezamenlijk noordelijk project, waarbij wij ervan uitgaan dat wij het project samen zijn ingegaan en dat de betrokken partijen ook samen in de uitkomst participeren. Ik heb gesproken over een redelijke verdeling en voor de rest laten wij het over aan de onderhandelaars. Ons uitgangspunt is wel dat wij het met elkaar doen, of helemaal niet.

De heer SCHAAP: Mijnheer de voorzitter. In de commissievergadering heeft de heer Swierstra ook gezegd dat de onderhandelingen over de bedragen natuurlijk nog moeten plaatsvinden in het Noorden en dat hij zich zou kunnen voorstellen dat, wanneer Fryslân grote moeite heeft met een eigen bijdrage aan de HSL, andere partijen in het Noorden, gelet op het belang van die partijen bij een HSL, wat scheutiger werden. Waar gaat het de heer Nijenbrinks nu om: het principe dat iedereen meedoet of dat Drenthe niet meer dan een reëel deel aan de HSL moet bijdragen?

De heer NIJENBRINKS: Voor alle duidelijkheid: het gaat ons niet zozeer om het begrenzen van een eventuele bijdrage van Drenthe aan dat project - iedereen weet dat het daarbij om een veel bescheidener bijdrage gaat - als wel om de principiële positieve grondhouding. Ik heb het standpunt van de VVD hierover nu duidelijk gemaakt en ik ben benieuwd naar wat het college hierover zal zeggen.

Mijnheer de voorzitter. Ik wil nog een enkele opmerking maken over de communicatie en daaraan gekoppeld het betrekken van de burger bij de verdere besluitvormingsmomenten in het proces. De fractie van de PvdA heeft in de commissievergadering opgemerkt dat de communicatieparagraaf naar haar mening verbetering behoeft. Het college heeft daarop geantwoord dat er een buitengewoon omvangrijk interactief voorlichtingsproject, gekoppeld aan alle mogelijke onderdelen van de procedure in de steigers staat. Met de fractie van de PvdA onderschrijft de fractie van de VVD het belang van een serieuze en uitvoerige

voorlichting. Zij is benieuwd op welke wijze naast de bekende internet- voorlichting hieraan vorm en inhoud wordt gegeven. Hierbij is ook van belang dat de staten in het vervolgtraject van stap tot stap op de hoogte worden gehouden van de ontwikkelingen die zich voordoen en van de resultaten die worden bereikt.

In de commissievergadering is ook gediscussieerd over het al dan niet organiseren van een referendum. Het mag bekend zijn dat de fractie van de VVD niet voorop loopt als het gaat om het organiseren van een referendum en in dit specifieke geval zien wij hiervoor ook weinig mogelijkheden. Een optimale inzet richting informatievoorziening en voorlichting lijkt ons een beter te spelen kaart. Verder wachten wij het antwoord van de stuurgroep af, die heeft toegezegd ons nog nader te informeren over de mogelijkheden en onmogelijkheden en de wenselijkheid van een regionaal referendum.

De heer HOLMAN: Mijnheer de voorzitter. In de commissie hebben wij een uitvoerige beraadslaging gehad en wat ons betreft zijn nu nog slechts drie fundamentele vragen aan de orde, op welke vragen wij een antwoord willen geven.

De eerste fundamentele vraag is: vinden wij dat er een snelle verbinding moet komen tussen Groningen en het Westen? Dat vinden wij zeer nadrukkelijk en wij zijn van mening dat een dergelijke verbinding een versterking van de positie van het Noorden betekent. Er zijn voor die verbinding twee varianten mogelijk en wij hoeven daartussen nu geen keuze te maken, maar ik wil wel zeggen dat onze voorkeur uitgaat naar de MZB, indien aanleg daarvan mogelijk is. De prijsvraag zal uitwijzen of die variant technisch en financieel mogelijk is en of zij past binnen de kaders die wij nu formuleren. De prijsvraag moet dus uitwijzen of onze voorkeursvariant mogelijk is. Mocht dat niet het geval zijn, dan gaan wij over op de tweede optie.

De tweede fundamentele vraag is of wij het geld ervoor over hebben. Willen wij hier € 51,3 miljoen aan besteden? Wij denken dat het te verantwoorden en te verdedigen is een bedrag van € 51,3 miljoen aan dit project te besteden als het een MZB wordt en eventueel minder mocht een andere variant als eerste uit de bus komen. Wij zijn ook van mening dat nu de tijd rijp is om gebruik te maken van het feit dat het kabinet in de begroting een fors bedrag voor deze verbinding

heeft gereserveerd en er in het Noorden zo goed als overeenstemming is over het feit dat nu de knoop moet worden doorgehakt en moet worden gekozen voor een snelle verbinding.

De heer GAASBEEK: Mijnheer de voorzitter. De heer Holman noemt steeds een bedrag van € 51,3 miljoen voor de MZB. In mijn statenstuk is sprake van € 51,66 miljoen. Is er in de ogen van het CDA sprake van devaluatie?

De heer HOLMAN: De heer Gaasbeek heeft gelijk, hij is bij de les. Deze correctie is terecht.

De heer GAASBEEK: Ik begrijp dat de heer Holman met opzet een ander bedrag noemde. Ik dank hem voor het compliment.

De heer HOLMAN: Ik wachtte af of iemand zou reageren.

Bij de verdere uitwerking willen wij het college als kleine suggestie meegeven te bekijken of een verdere verbinding van Groningen naar Duitsland mogelijk is, en of, wanneer hiervoor een planologische kernbeslissing (PKB) nodig is, het mogelijk is dit aspect nu alvast mee te nemen, zodat het in de toekomst geen belemmering meer is.

De heer SCHAAP: Is dat een voorwaarde of een wens of zit het in de bijlage? Wat gaan wij met deze opmerking doen vandaag?

De heer HOLMAN: Ik heb gezegd dat het een suggestie is. Wij hechten eraan dat dit tracé er komt en naar de toekomst toe lijkt het ons wenselijk om deze lijn door te trekken naar Duitsland, als dat tenminste mogelijk is. Planologie is bij dergelijke ontwikkelingen vaak een belemmerende factor en omdat nu toch met de planologie bezig moet worden gegaan, zou bekeken kunnen worden of het laatste stukje naar Duitsland toe niet alvast kan worden meegenomen. Wij vragen het college deze overweging in SNN-verband in te brengen.

Mijnheer de voorzitter. De derde fundamentele vraag heeft betrekking op de dekking van de middelen. De kijkrichting, aanwending van de opbrengst van de aandelen-Essent, achten wij verantwoord en geschikt. Wij kunnen daarmee dan ook instemmen.

De heer KUIPER: Mijnheer de voorzitter. De tweede vraag van de heer Holman was of wij het bedrag van € 51,66 miljoen hiervoor over hebben en de derde vraag is nu hoe die uitgave moet worden gedekt. Als die dekking niet uit de opbrengst van die aandelen kan komen, is het voor de fractie van het CDA dan bespreekbaar meer dan de eerdergenoemde 30% van de opbrengst te besteden?

De heer HOLMAN: Toen daar zo-even over werd gediscussieerd, heb ik even geaarzeld of ik zou interrumpen. Het zijn in mijn beleving "als-vraagstukken". Als het morgen regent, trek ik om niet nat te worden een jas aan. Als er een andere uitwerking komt dan wat de kijkrichting nu is dan hebben wij morgen een probleem en dan is het aan het SNN om voor dat probleem een oplossing te zoeken. Die oplossing wordt dan aan ons voorgesteld en wij besluiten dan daar al dan niet mee in te stemmen. Ik vind het daarom niet zo interessant daar nu al over te discussiëren.

De heer KUIPER: Dan formuleer ik het anders. Welk percentage wil het CDA nog inzetten van de opbrengst van de aandelen-Essent?

De heer HOLMAN: Dat is dezelfde vraag en daarom kan ik naar het zojuist gegeven antwoord verwijzen. De kijkrichting die nu is verwoord, is dat het redelijkerwijs mogelijk is dat een beperkt deel van de aandelen-Essent voldoende is om de uitgaven te dekken. Wij gaan ervan uit dat dit mogelijk is. Mocht dit niet het geval zijn dan geldt het antwoord dat ik zojuist gegeven heb.

De heer KUIPER: Ik vraag naar een randvoorwaarde die het CDA kan stellen en ik constateer dat ik op die vraag geen antwoord krijg.

De heer HOLMAN: Wij hebben er geen behoefte aan in die zin een randvoorwaarde te stellen. De essentie is dat wij die verbinding graag willen, dat wij bereid zijn daarvoor € 51,66 miljoen aan te wenden en dat wij voor dat bedrag dekking moeten vinden. Wij denken dat het heel wel mogelijk is daarvoor op een verantwoorde manier dekking te vinden en mocht het linksom niet gaan dan zoeken wij rechtsom een oplossing.

De heer NIJENBRINKS: Mijnheer de voorzitter. Ik heb ook al geïnterrupteerd toen de heer Kuiper

de heer Schaap tijdens diens betoog een vraag stelde. Deze interruptie in het betoog van de heer Holman was van dezelfde orde: het was vragen naar de bekende weg. In de hele discussie is het uitgangspunt van alle fracties en van het college dat er bij de realisering van de ZZL sprake moet zijn van "het kunnen financieren". Dat "kunnen financieren" is gekoppeld aan de opbrengst uit de aandelen in de energiebedrijven. Als die opbrengst in strikte zin onvoldoende is dan is het verhaal in die zin over. Op een andere manier kan de financiering van een dergelijk megaproject gewoon niet van de grond komen.

De heer KUIPER: Het antwoord van de heer Nijenbrinks was een stuk helderder, want hij liet weten zelfs 70% tot 80% van de opbrengst hiervoor te willen uittrekken. Ik heb het CDA gevraagd of het bereid is bij een waarde van € 100 miljoen 51,66% uit te trekken voor dit project.

De heer NIJENBRINKS: Nu begint de heer Kuiper hier weer over, terwijl ik nadrukkelijk heb gezegd dat de fractie van de VVD niet over percentages wenst te spreken. Ik heb nadrukkelijk niet over percentages gesproken. Ik heb alleen willen aangeven dat als het gaat om de financiering er, tegen de achtergrond van de onzekerheid die op dit moment heerst en ook nog wel even zal blijven heersen over de werkelijke opbrengst van onze aandelen in de energiebedrijven, sprake zal zijn van een zwaarwegend moment in de besluitvorming. Dat staat helemaal los van percentages, want wij kunnen hierover pas een besluit nemen wanneer er duidelijkheid is over de opbrengst. De heer Kuiper moet daarom in de discussie van vandaag geen percentages willen horen.

De heer HOLMAN: Ik dank de heer Nijenbrinks voor zijn support. Wij hebben er ook geen enkele behoefte aan te speculeren en te filosoferen over wat de waarde zal zijn en wat er gebeurt als die waarde een andere is als nu wordt ingeschat.

De heer ENGELS: Mijnheer de voorzitter. Ik vind dat de heer Holman zojuist een heel goed antwoord gaf, want hij zei - en daarmee waande ik mij weer terug in het verleden - : "Als we het niet linksom kunnen doen dan doen we het wel rechtsom." Zo ken ik de heer Holman weer.

De heer HOLMAN: Ik dank de heer Engels voor die woorden. Als het aan ons ligt, komt die MZB er gewoon en als het aan D66 ligt liever niet, maar dat is dan een verschil van politiek inzicht. Mijnheer de voorzitter. Ik heb de drie fundamentele vragen beantwoord.

Ik wil nogmaals een compliment maken voor wat tot nu toe in SNN-verband is gerealiseerd en ik wil in het bijzonder de heer Alders als trekker van het gebeuren complimenteren. Ik wens de onderhandelaars veel succes bij de verdere uitwerking van de plannen. Te zijner tijd komen wij er in de statenvergadering op terug.

Mijnheer de voorzitter. Wij kunnen instemmen met het voorliggende statenstuk, inclusief de wijzigingsvoorstellen.

De heer NIJENBRINKS: Mijnheer de voorzitter. De fractie van de PvdA heeft het punt van het betrekken van de burger in de discussie genoemd en heeft daarbij een referendum gesuggereerd. Ik heb daar in mijn bijdrage iets over gezegd en ik hoor graag hoe de fractie van het CDA tegen dat element in het verdere proces aankijkt.

De heer HOLMAN: De heer Nijenbrinks wil natuurlijk horen dat ik mij redelijk kan aansluiten bij wat hij heeft gezegd. Dat is inderdaad het geval en voor de rest verwijs ik naar het verslag van de commissievergadering, want in de commissie zijn wij op dat punt volstrekt helder geweest. Het daar verwoorde standpunt huldigen wij nog steeds.

De heer BLANKSMA: Mijnheer de voorzitter. Ook GroenLinks wil een bijdrage leveren aan de Drentse standpuntbepaling over de samenwerkingsovereenkomst met betrekking tot de realisering van de ZZL.

Het is nu een belangrijk moment omdat grote financiële verplichtingen worden aangegaan voor een langdurig proces. Voor wij ja zeggen tegen de voorliggende samenwerkingsovereenkomst moeten de volgende vijf vragen positief worden beantwoord.

1. Zijn wij überhaupt bereid Essentaandelen te verkopen voor dit doel?
2. Kunnen wij akkoord gaan met de voorgestelde aanbestedingsprocedure?
3. Is de onderbouwing van de voorstellen geloofwaardig en zijn de risico's aanvaardbaar?
4. Is het onderhandelingsresultaat over de maximale Drentse bijdrage redelijk?

5. Kan deelname van Drenthe in dit project in Drenthe op voldoende draagvlak rekenen?

Ik zal de vragen een voor een en niet al te breedvoerig bespreken.

Wij zijn van mening dat de kwestie van de verkoop van de Essentaandelen een aparte discussie vereist. Tot nu toe was er in de staten nog geen meerderheid voor verkoop van die aandelen en dat was naar onze mening om praktische en principiële redenen. Er zijn tot nu toe - ook in de commissievergadering niet - geen argumenten genoemd waarom dit nu ineens anders zou zijn. Ondanks dat lijkt het erop dat de PvdA die tot nu toe onze medestrijder was als het ging om het tegenhouden van de verkoop van de Essentaandelen...

De heer SCHAAP: Mijnheer de voorzitter. Deze formulering gaat mij iets te kort door de bocht. Ik herinner mij heel goed dat het met name de fractie van de PvdA was die het debat voerde over opschaling van de nutsbedrijven en over wat met de eventuele opbrengst van de aandelen zou kunnen worden gedaan. Wij hadden daarbij niet altijd de steun van GroenLinks. De heer Blanksma doet het nu voorkomen alsof zijn partij de kruistocht heeft georganiseerd.

De heer BLANKSMA: Dat heb ik niet gezegd en dat heb ik ook niet bedoeld. Integendeel. Ik wil grif erkennen dat de PvdA in ieder geval tot nu toe steeds de partij was die het initiatief nam om over de Essentaandelen te discussiëren en dat die partij steeds het standpunt heeft ingenomen dat die aandelen niet verkocht zouden moeten worden. Maar wij hebben de PvdA daarin altijd volledig gesteund.

De heer SCHAAP: Dat laatste is net niet helemaal het geval. De reden waarom de fractie van de PvdA destijds tegen fusie van de bedrijven stemde was dat die weg uiteindelijk zou leiden tot verkoop. Maar in die fase zitten wij nu allang, want Essent bestaat. Als wij destijds hadden besloten die fusie niet door te laten gaan dan hadden wij nu nog een nutsbedrijf in de klassieke zin en dan zou er geen sprake zijn van het verkopen van de aandelen. Maar wat nu gaat gebeuren, is precies wat wij toen voorspelden. De heer Blanksma trekt dus de verkeerde conclusie uit wat wij hebben gedaan.

De heer BLANKSMA: Laat ik mij dan beperken tot de vaststelling dat wij nog steeds op het standpunt staan dat er nog steeds niet voldoende argumenten zijn aangevoerd waarom wij nu wel tot verkoop van Essentaandelen zouden moeten overgaan. Wij zijn daar nog steeds geen voorstander van.

De tweede vraag waarop een antwoord moet worden gegeven, is of wij akkoord kunnen gaan met de aanbestedingsprocedure. Wat de fractie van GroenLinks betreft bevat de aanbestedingsprocedure twee struikelblokken. De eerste is dat de IC-variant slechts is opgenomen in de Tracé/MER-procedure en niet in de aanbestedingsprocedure, terwijl wij nu juist een voorkeur hebben voor die variant. Voor de inhoudelijke argumentatie hiervoor verwijs ik naar wat GroenLinks hierover in de commissievergadering heeft gezegd. Verder is een HSL wat ons betreft alleen bespreekbaar als het gaat om een verbinding tussen Amsterdam, Hamburg en Berlijn, waarbij Groningen een stopplaats is. Er is dan sprake van een heel ander besluitvormingstraject. In onze ogen zou daarom de IC-spoorlijn HSL-compatible moeten zijn.

De heer SCHAAP: Ik vertaal deze opmerking als dat de IC-variant als HSL moet worden uitgevoerd. Ik ga er dan ook vanuit dat de heer Blanksma straks mededeelt bereid te zijn de samenwerkingsovereenkomst te ondertekenen, omdat dat de enige mogelijkheid is om de financiën bijeen te krijgen voor deze variant.

De heer BLANKSMA: Dat is niet juist. Wij hebben ook erg veel moeite gedaan om daar duidelijkheid over te krijgen. Die finale duidelijkheid is gekomen in het antwoord dat wij gisteren via e-mail op vragen kregen. De vraag was of het nu door het Rijk beschikbaar gestelde bedrag ook beschikbaar zou zijn voor de terugvaloptie indien de staten in meerderheid zouden beslissen de samenwerkingsovereenkomst niet te ondertekenen. Dat blijkt het geval te zijn. De bijdrage van het Rijk is gegarandeerd, ook voor de uitvoering van de IC-variant en die variant kan HSL-compatible gemaakt worden. Niemand gaat een HSL aanleggen tussen Amsterdam en Groningen, dat lijkt mij tenminste niet erg voor de hand liggend. Zo'n HSL wordt alleen aangelegd als er echt goed zicht op is dat die een vervolg krijgt naar andere grote steden. En Groningen, hoe groot het vanuit het

perspectief van Drenthe dan ook mag zijn, is toch vergeleken bij Amsterdam en Berlijn, niet echt een grote stad en het heeft alleen zin tussen echt grote steden een HSL of een MZB aan te leggen. Het tweede probleem dat wij met de aanbestedingsprocedure hebben is dat de voorgestelde procedure leidt tot een geprivatiseerde ZZL. De fractie van GroenLinks is, zoals bekend, tot nu toe altijd voorstander geweest van een ZZL, maar niet voor een geprivatiseerde vorm van openbaar vervoer. Ook op dat punt is er sprake van een belangrijk probleem.

De derde vraag betreft de betrouwbaarheid van de onderbouwing en de financiële risico's. De Duitse rekenkamer is met betrekking tot de zweeftreinlobby tot de conclusie gekomen dat de financiële onderbouwing niet erg goed is. Er zou sprake zijn van manipulatie van de cijfers in het voordeel van de MZB aldaar. Nu zegt dat natuurlijk niet alles over wat hier is gebeurd, maar wij kunnen ons er wel iets bij voorstellen. Er is alle aanleiding ons niet te zeer te laten meeslepen door glanzende folders en visioenen. Wij moeten vooral onze Drentse nuchterheid niet verloochenen en niet gaan zweven maar vooral met beide benen op de grond blijven. Ook vinden wij het onaanvaardbaar dat Drenthe niet alleen een zeer hoge bijdrage levert maar ook nog mede risico draagt.

Ik kom op de vierde vraag. Het college verdedigt de Drentse bijdrage door een principiële keuze voor het noordelijk belang boven en in dit geval zelfs ten koste van het Drentse belang. Dat klinkt heel nobel maar het is niet verstandig, omdat voor Drenthe, in tegenstelling tot voor andere partners, geen terugverdieneffecten te verwachten zijn. Het college had vanuit het oogpunt van goed onderhandelen nooit verder mogen gaan dan hooguit afzien van compensatie voor de negatieve effecten in Drenthe. Fryslân geeft door af te zien van een bijdrage aan de HSL aan dat het provinciale belang boven het regionale belang gaat. Hoe vervelend misschien ook, er kan geen bijdrage worden verwacht van een partner die daar geen voordeel van heeft, zeker geen bijdrage in deze orde van grootte.

De heer NIJENBRINKS: Mijnheer de voorzitter. In de commissievergadering is dit punt ook aan de orde geweest, maar ik hecht eraan toch nog maar eens te zeggen dat de totstandkoming van het nu

voorgelagde traject en de bereidheid van het kabinet om daarin mee te financieren een onderdeel is van afspraken die "het Noorden", en niet Drenthe of Fryslân, heeft kunnen maken. Het wekt een wat verkeerde indruk om nu alleen het ene element van een vermindering, ook in arbeidsplaatsen, ten opzichte van de opwaardering van de Hanzelijn eruit te lichten en als conclusie te presenteren dat het niets oplevert, sterker nog dat de MZB alleen maar nadelen heeft. De Hanzelijn is mede onderdeel van de afspraken die het Noorden met het Rijk heeft gemaakt en die Hanzelijn zorgt voor een duidelijke opwaardering van de effecten die de heer Blanksma noemt. Dat vervolgens die effecten ietsjes worden afgetopt door de ZZL in een bepaalde variant, mag dan wel zo zijn, maar het geeft een verkeerd beeld wanneer alleen over een negatief effect wordt gesproken.

De heer BLANKSMA: Ik spreek nu puur over de beslissing die vandaag voorligt en over het beschikbaar stellen van de in de stukken genoemde bedragen. Ik spreek niet over eerdere projecten waarover al afspraken gemaakt zijn.

De heer NIJENBRINKS: Dat klopt op zich wel, tenzij die afspraken - en dat is nu aan de orde - nadrukkelijk onderdeel van elkaar uitmaken. Er is een pakket van maatregelen afgesproken, waarvan de Hanzelijn een onderdeel is. Daar hebben wij een plus op kunnen scoren. Vervolgens is een volgend onderdeel van diezelfde besluitvorming aan de orde, maar nu licht de heer Blanksma solitair dit ene element eruit.

De heer BLANKSMA: Ik heb gezegd - ik wil het herhalen - dat ook GroenLinks voorstander is van realisering van de ZZL. Het gaat nu alleen om het mogelijk maken van varianten die helemaal niet in ons belang zijn. Waarom zouden wij dat doen?

De heer HOLMAN: Houdt de heer Blanksma ons nu niet een beetje voor de gek? Hij zegt aan de ene kant voor realisering van de ZZL te zijn, maar aan de andere kant stelt hij zoveel voorwaarden dat hij zeker weet dat er op die manier nooit een MZB of HSL komt.

De heer BLANKSMA: Dat is precies mijn standpunt.

De heer HOLMAN: Dan moet de heer Blanksma klip en klaar zeggen wat nu voorligt niet te willen.

De heer BLANKSMA: Aan die conclusie ben ik al bijna toe. Maar dat neemt allemaal niet weg dat wij wel voorstander zijn van de ZZL, maar alleen niet een in van die twee varianten.

De heer SCHAAP: En als het maar niets kost. Wat ik niet begrijp van de fractie van GroenLinks is dat nu op de vierkante centimeter wordt gekeken en afgewogen terwijl als het om het milieu gaat er bij voorkeur de hele wereld bij wordt gehaald. Ik vind dit een heel bijzondere opstelling en ik ben het volledig met de heer Nijenbrinks eens.

De heer BLANKSMA: Deze interruptie is mij volledig onduidelijk en als ik een interruptie niet begrijp doe ik maar gewoon of ik haar niet heb gehoord.

De heer VAN DER SCHOOT: Een goeie struisvogel is nooit weg.

De heer BLANKSMA: Voor alle duidelijkheid: als Fryslân bij het standpunt blijft niet te willen bijdragen aan een HSL dan heeft het daarin naar mijn mening groot gelijk. Om dezelfde reden zou Drenthe niet moeten bijdragen aan een MZB. Daarom hoeft ook de maximale bijdrage niet zo hoog te zijn.

Ik kom op het laatste en niet onbelangrijkste punt: het draagvlak.

Het draagvlak voor een Drentse bijdrage in de orde van grootte zoals die nu voor de MZB wordt gevraagd, is er absoluut niet. Iedereen weet dat ook. Wij hebben inmiddels het geloof verloren in de haalbaarheid van een door de overheid georganiseerd referendum, want de wil daartoe bestaat eenvoudig niet. Ga maar na wat de heer Nijpels daarover in de Interprovinciale Statencommissie (Ipsc), of wat de heer Swierstra daarover op RTV Drenthe heeft gezegd. En het is ook wel begrijpelijk. Want waarom zou je een referendum organiseren als je weet dat dat het einde van het project betekent? Maar mocht het anders zijn en mocht men de moed hebben de beslissing wel aan de bevolking voor te leggen dan zien wij daarnaar uit, want daarvan zijn wij een groot voorstander.

De heer SCHAAP: Maar dan moeten er wel varianten zijn waarover gediscussieerd kan worden.

De staten moeten dan bereid zijn verschillende opties op tafel te houden, want anders kan de bevolking helemaal niets worden voorgelegd.

De heer BLANKSMA: De heer Schaap denkt toch niet dat wij nu gaan uitspreken de principiële bereidheid te hebben om een groot deel van al onze aandelen ter beschikking te stellen, alleen maar om dat soort van onwezenlijke opties aan de bevolking voor te leggen, terwijl wij nu al weten dat geen mens daarvoor is?

De heer NIJENBRINKS: Mijnheer de voorzitter. Nu maak ik ook bezwaar.

De heer BLANKSMA: Ik wil een toezegging doen. Als het zo zou zijn dat hier een spijkerharde voorwaarde op tafel lag dat de keuze van de staten aan de bevolking werd voorgelegd en dat de bevolking van Drenthe de mogelijkheid zou krijgen te zeggen geen bijdrage van € 51,66 miljoen te leveren dan zouden wij bereid zijn ons standpunt te heroverwegen. Maar ik geloof hier allemaal niet meer in. Ik heb gehoord wat hierover is gezegd en ik zie het niet gebeuren. Maar als het gebeurt dan trekken wij ons terug in ons kamertje en dan gaan wij opnieuw overleggen. Maar ik zie het niet gebeuren.

De heer SCHAAP: Maar als hij wil dat dit gebeurt dan moet de heer Blanksma nu vooral wel "ja" zeggen.

De heer NIJENBRINKS: Als er een referendum zou komen met een opzet in de sfeer van zoals de heer Blanksma nu probeert de overige statenleden en de publieke tribune van allerlei argumenten te voorzien, dan kon hij er wel eens gelijk in hebben dat de bevolking "nee" zou zeggen. De heer Blanksma haalt nu bijvoorbeeld een of ander mij nietszeggend Duits onderzoek aan over een of andere proef met een magneetbaan, maar hij noemt niet de bekende rapporten waarin overduidelijk de pluseffecten van een MZB worden genoemd. Als de heer Blanksma zo selectief te werk gaat dan zou hij wel eens gelijk kunnen hebben als het gaat om de uitslag van een referendum.

De heer BLANKSMA: De heer Nijenbrinks geeft een beetje een raar beeld van het verhaal dat ik heb gehouden. Ik meen dat ik niet selectief bezig ben geweest. Ik heb vijf essentiële vragen gesteld

en ik daag de heer Nijenbrinks uit zichzelf die vragen ook maar eens te stellen, want het gaat niet over niks. Het gaat niet om het selectief gebruikmaken van allerlei informatie. Wat ik verwoord is de uitkomst van een zeer uitvoerige en zeer degelijke discussie over dit onderwerp in en buiten onze fractie.

De heer ENGELS: Mijnheer de voorzitter. Ik was even getroffen door het eerste deel van de interventie van de heer Nijenbrinks, toen hij zei dat wanneer een referendum zou worden gehouden, aangekleed en beargumenteerd langs de discussielijn van de fractie van GroenLinks, in zo'n geval de uitslag van het referendum zou kunnen worden voorspeld. Moet ik daaruit afleiden dat wanneer het referendum op een andere manier bij de bevolking wordt aangekaart, het niet uitgesloten is dat de bevolking met een antwoord komt dat de heer Nijenbrinks niet kan voorspellen? En zou dat dan niet juist een argument zijn - ik verwijs even naar de wonderbaarlijke bekering van de heer Te Veldhuis als het gaat om de benoemde burgemeester - om daar nog eens goed naar te kijken?

De heer NIJENBRINKS: Ik heb in mijn bijdrage duidelijk gemaakt dat wij zeker niet vooroplopen als het gaat om een referendum. Ik heb echter in alle serieuzeheid ook duidelijk willen maken dat ik het ook niet zie dat over dit onderwerp een inhoudelijk referendum kán worden gehouden. Ik heb voor een optimale voorlichting en informatievoorziening gepleit, maar ik heb niet het geloof in een referendum.

De VOORZITTER: De heer Blanksma gaat nu zijn betoog afronden.

De heer BLANKSMA: Als het om een dergelijke beslissing gaat, hechten wij aan een stevig draagvlak en ik ben er heilig van overtuigd dat dat draagvlak op dit moment niet aanwezig is voor het voorliggende besluit.

De heer SCHAAP: Dat draagvlak kan toch pas gecreëerd worden op het moment dat wij zeggen wat we gaan doen? De heer Blanksma zegt op voorhand maar lekker niks te gaan doen en dan wil hij toch nog draagvlak creëren. Hij zou het om moeten draaien.

De heer BLANKSMA: Mijn stelling is dat de snelste manier om te komen tot de meest wenselijke variant - en wat ons betreft is dat de IC-variant - is nee zeggen tegen deze samenwerkingsovereenkomst en zo snel mogelijk te gaan discussiëren over wat nu de terugvalopties heten.

De heer HOLMAN: Mijnheer de voorzitter. Met deze opmerking geeft de heer Blanksma het CDA en de VVD argumenten om helemaal geen referendum te willen. Als de heer Blanksma alleen maar een referendum wil om gedaan te krijgen wat GroenLinks en niet de meerderheid van de staten wil dan zullen wij ons wel viermaal bedenken voor wij met zo'n referendum instemmen.

De heer BLANKSMA: Ik heb ook heel duidelijk gezegd dat ik er niets van geloof dat het CDA en de VVD zo gek zullen zijn om een referendum uit te schrijven.

De heer HOLMAN: Nu natuurlijk helemaal niet meer.

De heer BLANKSMA: Nee, maar het gebeurt ook niet. Het zou vanuit het standpunt van het CDA gezien toch ook heel dom zijn?

Mijnheer de voorzitter. Ik vat de vijf door mij genoemde punten samen.

Wij willen de aandelen niet verkopen, wij zijn het oneens met de aanbestedingsprocedure, wij vinden de financiële risico's onaanvaardbaar groot, wij zijn van mening dat de maximale bijdrage van Drenthe in geen verhouding staat tot de waarde van een HSL of MZB voor Drenthe en het voorstel mist het draagvlak onder de Drentse bevolking die men om die reden ook niet wil raadplegen.

Ik wil nog een laatste opmerking maken: binnen een jaar zijn er statenverkiezingen en wij weten nooit of het niet gewenste referendum over de zweef-trein dan nog wel zal plaatsvinden.

De heer SCHAAP: Mijnheer de voorzitter. Dat het met de verkiezingen te maken had, vermoedde ik al. Wat de heer Blanksma met zijn opstelling doet, is dat deel van de Drentse bevolking dat wel wat ziet in een ZZL met een snelle variant de keuze ontnemen. Ik zal de heer Blanksma hier te zijner tijd nog wel eens aan herinneren, want het zal ongetwijfeld nog wel eens ter sprake komen dat de fractie van GroenLinks heeft gezegd: "Dames en heren in het Noorden, wij gunnen u wel een

trein van Groningen naar Amsterdam, maar niet die en niet die en niet die, want wij denken dat dat beter voor u is." Dat is de houding van de heer Blanksma.

De heer BLANKSMA: Nee, de heer Schaap kan misschien proberen de eenheid in zijn eigen partij te bewaren door te zeggen dat om een referendum mogelijk te maken hij de samenwerkingsovereenkomst moet ondertekenen, maar hij weet nu toch al - ik verwijs naar de uitlatingen van de heren Alders en Swierstra - dat zo'n referendum er niet van komt.

De heer SCHAAP: De heer Blanksma moet het mij niet kwalijk nemen, maar het referendum is niet het hoofdonderwerp van discussie. Het referendum hebben wij steeds genoemd als een middel om tot een goede keuze te komen. Het hoofditem is de vraag of wij vandaag bereid zijn de ZZL op zijn minst in de vormen zoals die nu voorliggen, mogelijk te maken. De heer Blanksma zegt simpelweg dat hij het beter weet, dat het niet zo moet en dat er gewoon een sneltreintje moet komen tussen Groningen en Amsterdam. Dat is wat de heer Blanksma op dit moment de noordenlingen voorhoudt.

De heer BLANKSMA: Ik meen toch een heel klip en klaar antwoord te hebben gegeven op de vraag waar GroenLinks in dit geval voor kiest. Wij laten ons op geen enkele manier aan het lijntje houden door welke halve toezegging dan ook over raadpleging van de bevolking. Maar het standpunt van de PvdA is heel helder.

De VOORZITTER: Als dit debat bijdraagt aan bevordering van de opkomst op 11 maart 2003 dan acht ik dat zeer toe te juichen.

De heer ENGELS: Mijnheer de voorzitter, ik ben benieuwd wat u gaat zeggen als ik geweest ben.

De VOORZITTER: Dat doe ik pas ná morgen.

De heer ENGELS: Mijnheer de voorzitter. Voor mijn bijdrage heb ik de volgorde van de punten a tot en met f onder het hoofdje "7. Besluitvorming" op pagina 13 van het statenstuk aangehouden. Met de punten a en b, dus met de samenwerkingsovereenkomst en de bijlagen, kan mijn fractie instemmen. Voor ons is namelijk van doorslag-

gevend belang dat het proces kan doorgaan. Het is van belang dat het proces voorziet in expliciete instemmingsprocedures, waar ook deze staten nog bij betrokken zijn. Ik teken hier wel bij aan, dat wij uit de discussie in de commissie goed begrepen hebben dat wij die instemmingsprocedures met vrije handen ingaan en dat het dus, om met de heer Swierstra te spreken, niet gecommiteerde beslissingen zijn. Dat vinden wij buitengewoon belangrijk. Wij hebben in de commissie onze twijfels geuit over een aantal punten in de overeenkomst, bijvoorbeeld over de ambities van bepaalde procedures, maar wij wachten af hoe het afloopt. Dus op deze punten kunnen wij het college volgen.

(Voorzitter: de heer Swierstra.)

Punt c heeft betrekking op de bijdrage aan de MZB. Ik roep in herinnering dat wij in de commissie hebben aangegeven dat wij vanaf het begin van de discussie nadrukkelijk vanuit noordelijk, dus niet vanuit Drents, perspectief denken en de MZB-variant afwijzen. Dat heeft er mee te maken dat wij te weinig economische meerwaarde zien voor het Noorden, dat het een riskante, dure en niet bij bestaande systemen aansluitende technologie is en dat wij erg veel bezwaren zien als het gaat om de landschappelijke inpassing en het milieu, met name op het punt van de energie en de geluidhinder. Dit oordeel nemen wij mee naar de komende instemmingsfase, met name als een afweging zal moeten worden gemaakt waarvan in punt 7 sprake is.

Het logische gevolg van een en ander is dat onze fractie niet kan instemmen met een provinciale bijdrage ter grootte van € 51,66 miljoen voor de MZB. Voor de goede orde wil ik hier nog wel markeren - het was in de discussie in de commissie een opmerkelijk punt - dat de MZB eigenlijk vanaf dit moment geen voorkeursvariant meer is. Dat heeft waarschijnlijk te maken met de Europese aanbestedingsregels en in die zin is de conclusie die de heer Schaap trok terecht, namelijk dat het vanaf dit moment gaat om twee gelijkwaardige varianten. En dat nu komt ons niet slecht uit. Ik kom hiermee op de HSL-bijdrage, iets waarnaar de heer Nijenbrinks mij in de vorige commissievergadering nadrukkelijk heeft gevraagd. Gelet op de Europese aanbestedingsregels, die dus uitgaan van een neutrale aanbesteding zonder voorkeuren, is het begrijpelijk dat een bijdrage moet

worden gevraagd voor de HSL, ook al was daar eerder geen sprake van. De vraag is natuurlijk wel hoe dat p.m.-bedrag nog moet worden ingevuld en dan niet zozeer door ons als wel door partners die hebben aangegeven dat zij er überhaupt nog geen invulling aan willen geven. Wij zijn wel benieuwd hoe het daarmee op dit moment staat. Maar in beginsel is de fractie van D66 bereid in te stemmen met het voorstel van het college van gedeputeerde staten om een bijdrage te leveren aan de HSL-variant. Het is van belang voor hoe het uiteindelijke plaatje er uit gaat zien en dat wachten wij dan ook af.

Onderdeel e van punt 7 betreft de procesafspraken over de dekking van de provinciale bijdrage. Ook in de commissie heb ik al aangegeven dat wij het toch wel merkwaardig vinden dat in de loop van het traject een koppeling is gemaakt met de inzet van de aandelen van de regio in Essent. Wij menen dat de vervreemding van deze aandelen eigenlijk een aparte discussie vraagt. Het gaat immers om een fundamentele vraag. Voor mijn fractie is het, gelet op het afwijzende standpunt dat zij heeft ten aanzien van de MZB, van belang te weten in hoeverre voor de HSL-bijdrage alternatieve dekking mogelijk is. Is dat het geval, dan is wat ons betreft discussie daarover niet meer nodig. Ook op dat punt wachten wij het definitieve dekkingsvoorstel af, maar wij moeten eigenlijk nu al een voorbehoud maken bij de inzet van de Essent-aandelen.

(Voorzitter: de heer Ter Beek.)

Mijnheer de voorzitter. Onderdeel f. van punt 7 betreft de afspraken voor het vervolgproces. Bij dit punt gaat het mijn fractie eigenlijk om het maken van een democratische inhaalslag. De vertegenwoordigende organen, dus staten en raden, en de bevolking hebben tot dusverre op afstand gestaan. Dat is overigens niet zo vreemd want dat hoort bij dit type processen, maar het feit is daar. En onder de nodige druk moet nu besloten worden over deze overeenkomst. Wij zijn van mening dat in het vervolgtraject maximaal moet worden ingezet op vervolmaking van het democratische proces. En het is een geluk dat de overeenkomst verdere betrokkenheid van de staten mogelijk maakt via de besproken instemmingsprocedures. Mijn fractie vindt dat het democratisch tekort zoals zich dat tot nu toe heeft geopenbaard, met name in de richting van de bevolking in het kader van

die instemmingsmomenten en met name het moment waarop wij de afweging gaan maken tussen de verschillende varianten moet worden gecompenseerd. Het is onze overtuiging dat alleen het daadwerkelijk bieden van medezeggenschap aan de burgers uitdrukking kan geven aan de ook in deze staten levende wens dat de burgers serieus en volwaardig bij belangrijke besluiten worden betrokken. Immers, alleen op die wijze kunnen wij moderne en mondige burgers aan ons blijven binden. Communicatie alleen is daarvoor naar ons oordeel niet voldoende. Om die reden hebben wij in de commissie gepleit voor de inzet van het referendum in het kader van met name de instemmingsprocedure voor de afweging van de alternatieven, waarvoor de procedure in artikel 7 van de samenwerkingsovereenkomst is beschreven. GroenLinks en de PvdA hebben zich bij dit pleidooi aangesloten. Dat ik het zo zeg, had te maken met de volgorde van de sprekers, zeg ik er eerlijk bij. Was de volgorde anders geweest dan zou ik mij hebben aangesloten bij de heer Schaap, zoals zo vaak gebeurt.

Het college heeft toegezegd na te gaan of een noordelijk referendum - over die variant spreken wij nu - mogelijk en wenselijk is en de Stuurgroep ZZL, die naar wij weten buitengewoon snel werkt, is inmiddels bereid, zo heb ik uit de e-mail begrepen, om hierover nader te rapporteren. Mijnheer de voorzitter. Bij deze mededeling had ik hetzelfde gevoel als de heer Schaap. Deze toezegging heeft eigenlijk maar beperkte betekenis, hoeveel waardering ik ook voor die toezegging heb, want ik weet dat de heer Swierstra in lijn met de fractie van de VVD geen groot voorstander is van dit instrument, nóg niet. De nadere rapportage die wij zullen krijgen, garandeert allerm minst dat het referendum er zal komen. Het lijkt dus een heel mooie toezegging, maar ik heb zo mijn aarzelingen.

Mijnheer de voorzitter. Ik meen dat wij een stap verder moeten gaan dan af te wachten wat zo'n toezegging gaat opleveren. Wij moeten eigenlijk een wat steviger afspraak met elkaar maken. Het aanknopingspunt voor die afspraak zie ik in de brief van gedeputeerde staten over de mogelijkheden voor aanvullende referenda naast de Tijdelijke referendumwet (Trw), die, helaas, pas wordt geagendeerd voor de commissievergadering van 28 augustus 2002. In die vergadering wordt wat ons betreft duidelijk in hoeverre een noordelijk clusterreferendum mogelijk is. Over de wenselijk-

heid ervan hoeven wij van de stuurgroep geen rapportage te ontvangen. Als het mogelijk is, zouden de juridische voorwaarden bij verordening kunnen worden ingevuld, zodat wij volgend jaar, als wij de instemmingsbesluiten moeten nemen, ook een referendum kunnen uitschrijven en ons niet hoeven verschuilen achter het feit dat wij geen verordening hebben, dat het sowieso te laat is, of wat dan ook. Ik voeg hieraan toe - dit is overigens niet de invalshoek van de fractie van de PvdA - dat wij ook hier een terugvaloptie zien, namelijk dat uiteindelijk ook nog kan worden gedacht aan een Drents referendum. Het gaat er dan wel om hoe de vraag wordt gesteld, hoeveel varianten worden opengesteld en of de lijn van GroenLinks of die van andere partijen wordt gevolgd, maar wij sluiten zo'n Drents referendum niet uit. De uitslag van zo'n referendum kan ik ook absoluut niet voorspellen.

De heer SCHAAP: Mijnheer de voorzitter. Stel dat er een Drents referendum komt en Groningen en Fryslân doen zoiets helemaal niet en laten het nemen van een besluit over aan de staten en de raden. Stel dat dan de uitslag van die besluitvorming ook nog verschillend is - de ene raad kiest voor de MZB en de andere voor de HSL - weegt dan het besluit dat in Drenthe op basis van het referendum is genomen zwaarder dan het besluit van Groningen en Fryslân? Als het zo georganiseerd wordt, kan wel een heel bijzondere spagaat ontstaan.

De heer ENGELS: Maar die ontstaat sowieso. Op het moment dat een overeenkomst wordt ondertekend waarin is opgenomen dat alle betrokken raden en staten op minstens twee momenten instemming kunnen betuigen, weet je nooit van tevoren wat de uitslag zal zijn. Dat geldt overigens ook voor de beraadslagingen van vanavond. Ik denk nu al na over wat er vanavond in Fryslân gebeurt. Loopt het daar wel goed af? In die zin is elk vertegenwoordigend orgaan autonoom. Het zou een voordeel zijn, wanneer wij als drie noordelijke provincies ook een noordelijk referendum zouden kunnen houden. Ik spreek in het andere geval ook van een terugvaloptie, maar het is heel goed mogelijk dat de Drentse staten autonoom een instemmingsbesluit moeten nemen op basis van de overeenkomst en het is staatsrechtelijk mogelijk die besluitvorming te koppelen aan een referendum. Hoe die mogelijkheid politiek beoor-

deeld wordt, is een zaak van elke fractie afzonderlijk. Het is dus op zich een werkbare optie, maar ik ben bereid met de PvdA mee te gaan op weg naar het noordelijke referendum. Ik zie de heer Schaap nu glunderen.

Kortom, mijnheer de voorzitter, wij willen van het college geen toezegging met een voorspelbare uitkomst. Ik wil graag dat wij met elkaar als staten met het college een afspraak maken. Wij willen dat er een heel korte notitie komt - en of het college die schrijft of de stuurgroep van de heer Alders maakt mij niet uit - waarin helder wordt gemaakt wat de juridische implicaties en vooral de modaliteiten zijn van zo'n noordelijk clusterreferendum en dat de discussie daarover wordt gekoppeld aan de discussie die wij in 28 augustus 2002 krijgen over de geagendeerde brief over aanvullende vormen van referenda naast de Trw. Op dat moment kunnen wij met elkaar concluderen wat haalbaar is en wat niet en wat wij gaan doen en dan zijn wij op tijd klaar.

Mijnheer de voorzitter, wat is daarop uw antwoord?

De VOORZITTER: Ik weet wel wat morgen uw antwoord zal zijn, althans dat hoop ik. Maar de heer Swierstra als plaatsbekleder van de heer Engels, nee, dat zie ik niet onmiddellijk voor me.

De heer WENDT: Mijnheer de voorzitter. Het gaat vandaag om een belangrijk onderwerp: de versterking van de noordelijke economie. Daaraan kan een snellere verbinding met de Randstad een bijdrage leveren. Maar eerst moeten wij bereid zijn een geldelijke bijdrage van meer dan € 1 miljard te leveren; wij, dat wil zeggen het Noorden. Zo ook moeten wij vandaag denken, want door Drentse ogen gezien is er uit de nieuwe spoorlijn heel weinig winst te halen.

Niet tegen elke prijs, is er gezegd, maar het valt wel op dat die prijs steeds verder wordt opgerekt. Drenthe betaalt, drie gemeenten betalen en als zij niet betalen, doen wij dat wel voor hen. Als Fryslân niet betaalt voor een HSL, ach, dan doen wij dat wel voor die provincie. Een bijdrage voor een MZB kan ook verbreed worden naar een bijdrage voor een HSL. Betaalt de Randstad straks niet, ach, wie weet kunnen wij nog wel meer op tafel leggen. In dit scenario blijven we aan het oprekken. Het lijkt wel of we geen "nee" meer durven of kunnen zeggen. Dat kon wel eens van doen hebben met het wereldbeeld van vandaag

de dag. De mensheid denkt zijn cultuur met een grenzeloze ontwikkeling van techniek en economie veilig te stellen en dat, terwijl die ontwikkeling veelal schade toebrengt aan het leefmilieu van mens, dier en plant.

In een technologische cultuur is het eerste en grote gebod: wees zo effectief, zo technisch mogelijk. En het tweede gebod, daaraan gelijk, is: wees zo efficiënt, zo economisch mogelijk. Aan deze twee geboden hangt heel de technisch-materialistische cultuur.

Wij moeten niet bezwijken voor de techniek om de techniek, of voor het motief van de technische perfectie: wat gemaakt kán worden, móet ook gemaakt worden. Via de politiek hopen wij te kiezen voor een richting van de techniek die natuur-, mens- en cultuurvriendelijk is. Ook wij staan voor een lastige afweging en, gelukkig, vandaag is de finale nog niet. Hoewel... is het niet Fryslân tegen de rest?

Hoe zit de vork nu aan de steel? Als we vandaag "ja" zeggen tegen de samenwerkingsovereenkomst, zeggen we, zo hebben wij ook uit de bijdrage van de heer Schaap en het interruptie-debatje met de heer Kuiper, begrepen, nog geen "ja" tegen de MZB-variant. Is het nu een besluit inclusief het bedrag, om de heer Kuiper te citeren? Als dat zo is, vernemen wij dat graag van het college en zullen wij ons "ja" of "nee" zo nodig bijstellen of nader hebben te preciseren.

Nadelen van de MZB-variant heeft mijn fractievoorzitter de vorige week al naar voren gebracht. Nieuw element is het misschien toch wel vernietigende oordeel van de Duitse rekenkamer over de prognoses in de Duitse MZB-plannen. Het zal ons niet verbazen als ook de Nederlandse cijfers optimistisch blijken te zijn. Dat komt vaker voor in ons land. We hoeven maar te kijken naar de start van de Giro in Groningen: een of twee dagen kostte de gemeenschap miljoenen, alleen bestuurders hadden blijkbaar interesse, want, zo bleek achteraf, publiek en bedrijfsleven deden niet mee.

De economische terugval van vandaag de dag mag dan ook een waarschuwing zijn. Zijn burgers bereid zoveel geld neer te leggen voor een retour-tje Amsterdam? Of, misschien al wel eerder in het traject, stapt het bedrijfsleven nog wel in het project bij een zo duidelijk neergaande conjunctuur? Het is goed te lezen dat het college de ogen zijn opengegaan voor de HSL-variant. Deze variant biedt Drenthe meer voordelen dan de MZB en is

goedkoper, waardoor gelden overblijven voor andere plannen rond versterking van het openbaar vervoer, duurzaam veilige wegen en noem maar op, waar meer mensen, verspreid wonend in het hele Noorden, voordeel van hebben. Ook het goederenvervoer wordt dan beter bediend, hetgeen de congestie op de wegen weer vermindert. Er is vandaag in feite geen ruimte meer om de samenwerkingsovereenkomst te wijzigen. Dergelijk harde zaken kunnen bij het vervoltraject funest zijn, willen wij de inspraak tenminste serieus nemen. Want dan moet er voor burgers en organisaties toch echt wel ruimte zijn om met voorstellen en ideeën te komen.

Wij zitten met verschillende onzekerheden: Fryslân, diverse gemeenten en de Randstad. Het college verwacht wel erg veel van die randstedelijke bijdrage. Dat is ook wel nodig, aangezien het project met de week duurder wordt. Er wordt al een bedrag van € 14 miljard genoemd. Rekenen we ons niet rijk, terwijl we nog geen toezegging binnen hebben?

Mijnheer de voorzitter. Tot slot nog enkele vragen en niet de minst belangrijke.

Hoe moeten wij de onenigheid tussen de regio en het Rijk interpreteren rond de eventuele waardevermindering van de aandelen en zij we dus niet zo rijk als we denken? De voorzitter van de stuurgroep vraagt in zijn brief van gisteren mandaat om wijzigingen in niet-essentiële onderdelen in de overeenkomst aan te brengen, maar wat zijn essentiële of niet-essentiële onderdelen?

Gisteravond belde mij iemand met de mededeling dat er in Fryslân vandaag een ander voorstel voorligt dan in Drenthe en Groningen. In Fryslân wordt bij de besluiten in het geheel niet gerept, zo werd mij verteld, over de HSL-variant. Wij hopen dat deze informatie onjuist is, want anders valt er wel wat uit te leggen. Welke samenwerkingsovereenkomst valt er nog te ondertekenen als er op dit punt niet samengewerkt kan worden?

Mevrouw NIEUWENHUIZEN: Mijnheer de voorzitter. Het gaat bij dit voorstel al gauw om een bedrag van € 70 miljoen, prijspeil 2010, dat Drenthe zou moeten bijdragen aan de MZB-variant. In het Langman-akkoord is sprake van een snelle verbinding met het Noorden, de MZB is een supersnelle verbinding.

Uit de verkenningen blijkt dat de effecten op de werkgelegenheid bij de verschillende varianten beperkt zijn. Bij de MZB gaat het om

5.400 arbeidsplaatsen. Op een investering van € 6,4 miljard, zijn de investeringen per arbeidsplaats buitensporig hoog te noemen en in Drenthe gaat er eigenlijk alleen maar werkgelegenheid verloren. Bovendien is het de vraag of de werkgelegenheid die met de aanleg van de ZZL gegenereerd wordt, toegesneden is op de vraag naar arbeidsplaatsen in de noordelijke provincies. Ook blijkt uit de verkenningen dat de internationale effecten beperkt zijn. Het economisch zwaartepunt in Europa blijft naar verwachting tot 2030 liggen in het huidige Europese kerngebied Londen, Frankfurt, Parijs en de Randstad. Er is weliswaar behoefte aan internationale aansluiting op transportassen, maar dan gaat het vooral om het vervoer van goederen, terwijl de ZZL is bedoeld voor personenvervoer. Ook de reizigersstromen tussen Nederland en Noord-Duitsland zullen bij sterke economische ontwikkelingen in Noord- en Oost-Duitsland en Scandinavië gering zijn. En als we dan naar de aansluitingen kijken... Op dit moment rijdt tussen Groningen en Nieuweschans een stoptrein die er drie kwartier over doet, vervolgens moet men overstappen op een bus naar Leer en als er al een trein tussen Nieuweschans en Leer rijdt - dat is ongeveer zes keer per dag - dan is de snelheid hooguit 60 km/uur. Wil men op andere tijden naar Bremen en Hamburg dan moet men via Zwolle, Hengelo en Osnabrück reizen. Een supersnelle verbinding moet naar onze mening in internationaal verband bekeken en gefinancierd worden. Kansrijke alternatieven voor zwaarbelaste corridors in Europa lopen niet via Groningen naar het noorden van Europa, voor de verbinding Amsterdam-Hamburg en Amsterdam-Berlijn ligt de route via de Hanzelijn en vervolgens via Twente en Osnabrück meer voor de hand. Het is ook zeer de vraag of de medefinanciering van de MZB door de Europese Unie in het kader van het trans-Europese netwerk mogelijk is. Uit de verkenningen blijkt verder dat de snelle ZZL de positieve economische effecten van de Hanzelijn voor onze provincie ongedaan zal maken en op het reizigersaanbod op de Hanzelijn een negatief effect zal hebben. Door de aanleg van de MZB wordt de bereikbaarheid van Drenthe ook nauwelijks verbeterd. Het openbaar vervoer in Drenthe is er de laatste decennia niet beter op geworden en aansluitend openbaar vervoer is er niet of verkeert nog in het stadium van voornemens; in dit verband doel ik op

het STOV. In de Noord-Drentse gemeenten zal aanleg van de MZB een opwaartse druk op de huizenprijzen tot gevolg hebben, wat nadelig is voor de huisvesting van met name jongeren die in Drenthe wonen en werken. Ook zal het kaartje om van de MZB gebruik te kunnen maken, voor lang niet iedereen betaalbaar zijn.

De ervaring leert dat de kosten van dergelijke projecten - ik denk dan aan de metro in Amsterdam en aan de Betuwelijn - altijd hoger uitvallen. Daarbij komt dat langs de gehele lijn de kosten voor aansluitende infrastructuur niet bij het bedrag van € 6,4 miljard zijn inbegrepen. De bijdrage van ruim € 70 miljoen, prijspeil 2010, die Drenthe zal moeten bijdragen aan een MZB, zal betaald moeten worden uit de opbrengst van de verkoop van de Essentaandelen, wat al gauw neerkomt op eenderde deel daarvan, nog afgezien van de vraag wat de opbrengst van die aandelen zal zijn wanneer Essent gaat liberaliseren. De aankoop van de Essentaandelen is door iedereen opgebracht en de verkoop ervan komt nu ten goede aan een beperkte groep reizigers. En dat terwijl er voor Drenthe eigenlijk alleen maar negatieve effecten van de ZZL te verwachten zijn, zie het migratie-effect.

Mijnheer de voorzitter. Al deze overwegingen zijn voor de OPD aanleiding geweest om niet voor de MZB te kiezen en niet akkoord te gaan met statenstuk 957.

De heer VAN DER SCHOOT: Mijnheer de voorzitter. De enige die thans zweeft op de golven van geluk, is collega Engels en voor de rest van de dames en heren hier geldt: de mens lijdt het meest door de zweefbaan die hij vreest. In dit kader is het toch wel uniek dat zelfs de Ouderenpartij na lang wikken en wegen toch akkoord wil gaan met het voorstel. Het is een hoogtepunt in ons aller carrière. Wij gaan ten eerste dus akkoord met de samenwerkingsovereenkomst, ten tweede met de bijlage en ten derde met het voorstel voor de bijdrage aan de MZB. Nu wij pas in dit stadium van de strijd aan het woord komen en dus al kunnen zien hoe de kaarten geschud zijn, doet het college er het beste zijn onze clausulering met betrekking tot de instemming als een signaal te zien. Wij willen dat in het voorstel voor de MZB-bijdrage de noodzaak van samenwerking met Duitsland en met andere geledingen in het traject, dus Amsterdam en Schiphol, wordt onderkend en dat die samenwerking wordt geëffectueerd.

Ik heb in de commissievergadering de Tien geboden van het openbaar vervoer voorgedragen en ik hoop dat het college die als codes en criteria wil beschouwen bij de nadere uitwerking van dit gebeuren.

De facilitering van het aanvullend vervoer in de regio zou eigenlijk ook in dit geheel, en dan gelijktijdig, moeten worden meegenomen. Als er namelijk wel een startpunt is in de omgeving van een snelle verbinding maar er is geen vervoer om dat startpunt te bereiken dan is dat op zijn minst sneu. Er zijn nu al dorpen in Drenthe waar je na drie uur 's middags al niet meer met het openbaar vervoer weg kunt komen.

Wij gaan ook akkoord met een HSL-bijdrage onder de clausulering dat tijdswinst, de toegankelijkheid qua reis en prijs en de facilitering voor ouderen en gehandicapten nadrukkelijk in de beschouwingen worden betrokken.

Mijnheer de voorzitter. Wij gaan ook akkoord met de procesafspraken over de dekking van de provinciale bijdrage, voor welke lubberiaanse formulering een positieve grondhouding werd gevraagd. Maar ook hier geldt dat de motorrijtuigenbelasting (MRB) niet moet worden gebruikt om tekorten te dekken.

Met betrekking tot de afspraken voor het vervolgproces stellen wij de voorwaarde dat Schiphol, Amsterdam en Duitsland bijdragen moeten leveren en dat wij mogen bogen op een open overleg en een tussenrapportage, want wij stemming nu in, omdat volgens de planning van het geheel nog talrijke beslismomenten volgen. Als dat zo is en blijft dan betekent dat, dat als zich enorme budgetverschuivingen manifesteren, wij daarop kunnen reageren.

Mijnheer de voorzitter. Met dit besluit hopen wij het economisch belang van het Noorden te stimuleren om vandaaruit het welzijn en de sociale cohesie van mensen, materieel en immaterieel, in de nabije toekomst mogelijk te maken.

Ten slotte een oosterse wijsheid. "Alles van waarde wordt uit een conflict geboren." Als voor- en tegenstanders van dit besluit deze zegswijze materieel en immaterieel op zich in laten werken, hebben beide partijen daar wellicht duurzaam voordeel van.

De heer GAASBEEK: Mijnheer de voorzitter. Nu volgt dus het slotakkoord. Kan men zich mijn conclusie voorstellen dat een voorzitter van GroenLinks nog zo gek niet is? Ik bedoel natuurlijk

niet als voorzitter van deze vergadering, want dan zou er een andere CvdK moeten zijn, maar het gaat in de commissies best goed als de statenvoorzitter er niet bij is.

De VOORZITTER: De heer Gaasbeek krijgt regelmatig als eerste spreker van mij het woord, maar dat vergeet hij elke keer weer.

De heer GAASBEEK: Ik ga streepjes zetten. Mijnheer de voorzitter. Ik wil mijn bijdrage in vier delen splitsen.

1. Het bereikte onderhandelingsresultaat in het kader van het noordelijke samenwerking.
2. De eerste reacties van de burgers op de ZZL.
3. Het vereenvoudigen van de door ons te nemen besluiten.
4. De go/no go-momenten en de voorlopige conclusie.

Door trieste familieomstandigheden heb ik gisteren mijn e-mail niet gelezen en de brief van de stuurgroep van 25 juni 2002 heb ik zojuist voor het eerst gezien. Ik denk dat de heer Alders gelijk heeft wanneer hij schrijft dat wij niet moeten instemmen met uitsluiting van marktontwikkelingen, maar ik vind zijn slotzin, waarin staat dat niet essentiële zaken een beetje rekbaar moeten zijn, wel moeilijk. Ik vraag mij daarbij af wat niet essentieel is.

Ik denk dat wij ook ons college mogen feliciteren met het in noordelijk verband bereikte resultaat. Aan de andere kant mogen onze noordelijke partners niet ontevreden zijn met de Drentse inbreng, gelet op wat het onmiddellijke rendement voor Drenthe zal zijn.

Op 3 juni 2002 hebben de noordelijke niet-collegepartijen in Drachten een bijeenkomst gehad in SNN-verband met de drie CvdK's. Wij hebben toen kunnen vaststellen dat het SNN feitelijk een platform is voor de drie noordelijke colleges en als zodanig een waardevol overlegorgaan voor Den Haag kan zijn. De Ipsc is in feite niet meer dan een praat- en kennismakingsforum voor Noord-Nederlandse statenleden, waar zelfs het bezigen van dezelfde voertaal nog een probleem kan zijn. Gelukkig beslissen uiteindelijk de afzonderlijke staten.

Nu is de ZZL aan de orde en mag ik concluderen dat de ontwerp-samenwerkingsovereenkomst plus bijlagen ook na de commissievergadering van 18 juni 2002 geen onoverkomelijke bezwaren oplevert. Hulde dus voor dit werk!

Ook voor mij is het betrekken van de burgers bij onze uiteindelijke besluitvorming een must. Maar willen wij waarde hechten aan de inspraak van die burgers dan is het ook belangrijk ervoor te zorgen dat zij duidelijk weten waarover het gaat. Een goede communicatieparagraaf is dus onmisbaar. Voor inspraak door de burgers lijkt het nu nog te vroeg, omdat het nog mankeert aan voldoende informatie. Onze media hebben wel steeds getracht de burgers van de ontwikkelingen op de hoogte te brengen. De burgers uiten zich nu voornamelijk negatief over de voorliggende plannen. Ik wil daar een paar voorbeelden van noemen. Wat zijn de voordelen voor Drenthe van een HSL of MZB? Onze Essent-aandelen plus bijpassend dividend raken wij voor een deel kwijt en daar is heel Drenthe de dupe van. Kan de MZB ook grote hoeveelheden goederen transporteren, zodat onze wegen ontlast worden of gaat het alleen om personenvervoer? Dat laatste is het geval. Hoe is de Drentse aansluiting op HSL en MZB gegarandeerd? Waarom regelen de staten geen goede spoorverbindingen met bijvoorbeeld Emmen, Groningen of Hoogeveen? Laat men liever het huidige treinverkeer met het noorden verbeteren! De meeste mensen hopen nu al dat uiteindelijk een van de terugvalopties zal worden gekozen. Er ontbreekt dus duidelijk een draagvlak. In dat opzicht ligt er voor ons nog veel werk. Waarover besluiten wij vanavond? Over de voorliggende samenwerkingsovereenkomst heb ik reeds mijn conclusies geformuleerd. Voor de MZB wordt onder de bekende voorwaarden maximaal €51,66 miljoen bijdragen. Voor de HSL is nog geen bijdrage geraamd. Voorfinanciering wordt uitgesloten, de Essentaandelen moeten een aanvaarbare opbrengst - wat dat ook mag zijn - hebben en de besluitvorming in de Noord-Drentse gemeenten moet nog afgewacht worden. Deze besluiten zijn in mijn ogen zo ruim dat ik mij daar in principe wel mee kan verenigen.

Voor een duidelijk begrip ga ik uit van vier go/no go-momenten:

1. de vaststelling van de eisen voor realisatie
2. de afweging van alternatieven
3. de vaststelling van definitieve financiële bijdragen
4. de vraag of de opbrengst van de aandelen voldoende groot is

Kan het college bevestigen dat dit de vier go/no go-momenten zijn?

De VOORZITTER: Ik schors de vergadering voor enige ogenblikken.

(Schorsing van 21.53 tot 22.10 uur)

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering. Indien u allen weer hebt plaatsgenomen, gaan we verder, want het zou toch wel leuk zijn over niet al te lange tijd de beraadslagingen te kunnen zijn. Het moet toch niet zo zijn dat wij op de dag van de huwelijksvoltrekking van de heer Engels nog met elkaar vergaderen.

De heer SWIERSTRA: Mijnheer de voorzitter. Wie vanavond op de tribune heeft geluisterd - er waren twee oud-collega's bij - heeft misschien zo nu en dan de indruk gehad dat het ging over procenten, over aandelen en over van alles en nog wat en misschien hebben zij wel gedacht dat een bijzondere bachelor's party aan de gang was, maar het gaat vanavond nog steeds om een buitengewoon groot openbaar vervoerproject. Ik heb het ook in de commissie gezegd: laat een en andermaal duidelijk zijn dat wij aan de vooravond staan van het principebesluit over een project dat niet alleen voor Noord-Nederland maar voor heel Nederland buitengewoon structurend zal zijn en wellicht op de langere termijn zelfs voor Noordwest-Europa. In die zin is het ook van belang dat we proberen de hoofdlijnen in de gaten te houden en op basis daarvan onze politieke verantwoordelijkheid te nemen. En de staten nemen vanavond hun politieke verantwoordelijkheid.

Wanneer van verschillende zijden in verschillende bewoordingen wordt gezegd - en ik neem de zegswijze van de heer Engels over - dat de bevolking op afstand wordt gehouden en dat er iets heel bijzonders en geheimzinnigs aan de hand is dan moet ik dat in belangrijke mate tegenspreken. Immers, het publieke debat is de afgelopen tijd al in zeer royale mate op gang gekomen en er zijn vele mogelijkheden geweest om met elkaar in debat te gaan. In de commissievergadering heb ik al gesproken over het grote aantal vergaderingen in de jaren negentig in open democratisch verband. De staten van Drenthe, de volksvertegenwoordigers, nemen vandaag een besluit en de bevolking staat dus absoluut niet op afstand. Iets anders is de vraag of in de procedure die nu gaat volgen op enig moment een vorm van een referendum zou moeten worden ingebouwd. De appreciatie van het begrip "referendum" verschilt

per politieke partij en per kleur, dat is bekend, maar zelfs ook daarbinnen. Wanneer mij wordt toegedicht dat ik wel niet een groot voorstander zal zijn van een referendum omdat ik lid van de VVD ben dan is mijn reactie dat ik dat niet helemaal uitgesloten acht, maar met welke reden wordt dan niet het standpunt van een ander lid van de Stuurgroep ZZL aangehaald, namelijk die van de eminente voorzitter, toch niet echt van de VVD? En laten we bijvoorbeeld eens kijken naar het standpunt van een ander eminent lid, de CvdK van Flevoland, die lid is van D66, of naar de mening van het bestuurslid die burgemeester van Groningen is, ook geen lid van mijn partij. Kortom, ik wil hiermee aangegeven dat de discussie meer kanten kent dan dat geroepen kan worden dat de bevolking erbij betrokken moet worden en dat, als dit niet gebeurt, wij het dús niet goed doen. Ik ben het dan ook absoluut niet eens met de inkleuring die GroenLinks daaraan geeft.

Iets anders is dat ik, om die discussie ordentelijk te voeren, na een discussie met onder andere Hans Schaap van de PvdA heb toegezegd dat wij in het dagelijks bestuur van het SNN, c.q. in de Stuurgroep ZZL de roep om toch een vorm van een referendum zullen inbrengen. Ik spreek over "een vorm van een referendum" omdat er verschillende mogelijkheden zijn: provinciaal, interprovinciaal, terwijl de heer Schaap uitdrukkelijk zei dat als er een referendum komt, het een noordelijk referendum moet worden. Dat is een heel duidelijke toezegging en een toezegging die ook serieus zal worden opgepakt. Dit punt wordt dus ingebracht in een gremium waarin veel politieke partijen, van links tot rechts, zijn vertegenwoordigd en dus wordt de suggestie serieus opgepakt. Of dat moet en kan betekenen dat er op 28 augustus 2002 al een notitie ligt, zeg ik op dit moment niet toe, want ik zou daarmee vooruitlopen op wat juist in het dagelijks bestuur van het SNN, c.q. de Stuurgroep ZZL nog moet worden besproken en uitgezocht, maar die notitie zal uiteraard wel verschijnen op een moment dat er nog gelegenheid is om, als de uitkomst zou zijn dat er een referendum moet komen, daarvoor de nodige procedurele stappen te zetten. Op dit moment lijkt mij er geen aanleiding te zijn een verdergaande toezegging te doen dan ik in de commissie heb gedaan. Mijnheer de voorzitter. Het gaat om een groot structurerend project voor Noord-Nederland en eigenlijk voor heel Nederland, en dus ook van belang voor Drenthe. Ik wil nog eens benadrukken

dat alle gecijfer over plusjes en minnetjes en het weglekken van voordelen die eerder zouden zijn behaald op het moment dat ervan wordt uitgegaan dat bepaalde zaken al gerealiseerd zijn etcetera, etcetera het college nog steeds en misschien ook wel steeds nadrukkelijker tot de conclusie leiden dat met de bouw van de ZZL in een van de twee snelle varianten ook voor Drenthe een groot belang gemoeid is, een groot belang voor de economische ontwikkeling, voor de sociale ontwikkeling, voor de bereikbaarheid van Noord-Nederland in technische en in psychologische zin en wat mij betreft is het ook nog een kristallisatiepunt voor vernieuwing, nieuwe ontwikkelingen en een nieuwe dynamiek in het openbaar vervoer. Denk eens aan de aantrekkende werking van een station in Groningen op al het vervoer in heel Noord-Drenthe. De staten en ook het college hebben een nadrukkelijke relatie gelegd met het STOV en dat zal in het komende proces blijven gebeuren. Als het openbaar vervoer in Noord-Drenthe daarvan een impuls ondervindt en dus de ZZL als katalysator werkt dan zal er ook sprake zijn van een effect in de rest van Drenthe, waar op hetzelfde moment vergelijkbare effecten van de Hanzelijn zichtbaar zullen worden.

Het stuk dat de staten is voorgelegd, is een belangrijk stuk. Het is zo belangrijk en zo omvangrijk dat niet alle details al ingevuld konden worden. In de commissievergadering heb ik al gezegd dat de onderhandelingen tot in de laatste minuut doorgaan. Nog hedenavond bereikte ons een stuk van de voorzitter van de stuurgroep met de laatste stand rond een aantal zaken. Ik zal daar zometeen meer over zeggen.

Mijnheer de voorzitter. Het is mij opgevallen dat de meeste sprekers meer de kanttekeningen die in de commissievergadering al zijn gemaakt opnieuw naar voren hebben gebracht dan dat zij met voorstellen zijn gekomen om tot een andere besluitvorming te komen dan die welke het college nu voorlegt. Het geldt wel niet voor iedereen in deze zaal, maar in grote lijnen komt het hierop toch wel neer. Het college wordt dus gevraagd de zaken, die in de commissie royaal aan de orde zijn geweest, nog eens te bevestigen, zaken die in het statenbesluit een formele vertaling krijgen.

(Mevrouw Nieuwenhuizen verlaat de vergadering.)

Er is op dit moment sprake van twee snelle varianten, die met stip zullen worden onderzocht in de

tracé/MER-aanbestedingsprocedure. Die twee varianten zullen er, om een vergelijking mogelijk te maken, op gelijkwaardige wijze uit moeten komen. Die twee varianten zullen naast de twee referentievarianten staan.

Er zijn verder kanttekeningen gemaakt bij de cijfers. Kloppen ze wel of kloppen ze niet, hoe groot is het risico dat ze niet kloppen en wat gebeurt er dan? Ik hecht eraan aan te geven dat het risico voor de provincie Drenthe is gemaximeerd op € 51,66 miljoen. Risico's ten aanzien van tegenvallers en alle andere mogelijke risico's zijn in de overeenkomst zoals die nu voorligt, in royale mate voorzien van juridische titels. Het risico voor de provincie Drenthe is derhalve zeer beperkt, hoewel het voor Drentse begrippen om een zeer groot bedrag gaat. De vergelijking die is gemaakt met de Duitse situatie, waarover de Duitse rekenkamer een rapport heeft gemaakt, gaat absoluut niet op, want de Duitse rekenkamer heeft met name opmerkingen gemaakt over de procesmatige kant en over het feit dat in een van de projecten het aantal vervoersbewegingen te royaal is ingeschat. Daarvan kan in onze situatie geen sprake zijn als het gaat om een risico. Immers, al die zaken zijn onderkend in de nu van start gaande procedure en zullen hun afdekking moeten krijgen in de uitkomst die de private partijen straks in de aanbestedingsprocedure aan ons zullen voorleggen. Daarin zal helder worden of dergelijke risico's er nog in zitten. En natuurlijk zal het dan voor de zoveelste keer nog eens worden doorgerekend. Maar daar staat dan een bedrijfsleven dat moet tekenen voor een prestatie die moet worden geleverd, een prestatie die vervolgens wordt vastgelegd in een concessie - voor een dergelijk project een uiteraard langlopende concessie - maar daarmee is het nog niet een volledig geprivatiseerd project.

(Voorzitter: de heer Weggemans)

Mijnheer de voorzitter. Er is een behoorlijk aantal opmerkingen gemaakt over de HSL en daarbij is teruggegrepen op de commissiebehandeling. Ik verwijs naar het conceptverslag van die vergadering - het moet nog worden vastgesteld en ik kan er dus niet echt aan refereren - volgens welk verslag ik heb gezegd dat het denkbaar is dat een of meer partners uiteindelijk besluiten niet mee te doen in de financiering van een eventuele HSL, maar dat de overblijvende partners dat project

toch van zo groot belang vinden dat zij bereid zijn op de een of andere manier dan toch hun bijdrage te leveren. Dat daarover dan opnieuw zal worden onderhandeld, spreekt voor zich, want het kan niet zo zijn dat wij ons in dat opzicht helemaal vastleggen. De heer Van der Schoot heeft in dit verband het woord "Kaufmännisch" gebruikt en dit begrip is in veel opzichten van toepassing, zowel als het gaat om de waardebepaling van aandelen en dergelijke als om de procentuele verdeling van het nog overblijvende bedrag over de rest van de provincies, maar ook als het gaat om de onderhandelingen over hoe het nu verder moet met die HSL. In die onderhandelingen kunnen allerlei aspecten een rol spelen, maar één ding moet duidelijk zijn: de overeenkomst die wordt getekend en dat betekent dat alle partners meedoen in de tracé/MER-aanbestedingsprocedure waarin die twee varianten naast de twee referentievarianten een volwaardige rol spelen. Het geroezemoes in de wandelgangen over het voorstel dat in Fryslân voorligt, moet dan ook in dat licht worden gezien. Ik verwijs opnieuw naar het conceptverslag, na lezing waarvan over de positie van Fryslân geen onduidelijkheid meer kan bestaan en ik herhaal nog maar eens dat de provincie Fryslân van het begin af aan heeft gezegd geen bijdrage te willen leveren aan een HSL, hetgeen iets anders is dan dat het wel meedoet in de bestuursovereenkomst waarvan de HSL een procedureel onderdeel uitmaakt.

De heer ENGELS: Tot zover ga ik met het betoog van de heer Swierstra akkoord, want zo is het ook in de commissievergadering aan de orde geweest. Maar nu is de vraag of het binnen de grenzen van die samenwerkingsovereenkomst, waarin nadrukkelijk wordt uitgegaan van het "level playing field"-beginsel, mogelijk is als partner Fryslân die overeenkomst te ondertekenen en dan toch vol te blijven houden dat geen bijdrage voor de HSL wordt toegezegd. Is dit niet een inconsistentie en is het niet zo dat daarmee de overeenkomst onder druk komt te staan en misschien wel niet echt tot stand kan komen?

De heer SWIERSTRA: Ik verwijs opnieuw naar het conceptverslag. Naar aanleiding van de opmerking hierover van de heer Engels in de commissievergadering heb ik gezegd dat het uiteindelijk kan betekenen dat de bal voor het doorgaan van het project bij de provincie Fryslân komt

te liggen. Ik denk dat de heer Engels daaraan refereert. Maar daarvóór staat mijn opmerking dat de overblijvende partners dan wellicht...etcetera, etcetera. Er wordt op dit moment nog onderhandeld en ik kan niet voorspellen hoe hoog de uitkomst van de optelsom voor de HSL zal zijn als op 1 juli de overeenkomst moet worden getekend en of die uitkomst op dat moment voldoende is om te voldoen aan de eisen van het Rijk. Maar de overblijvende partners zullen op dat moment met elkaar moeten besluiten of zij bereid zijn het risico van het gaatje dat er dan is met elkaar te dekken, waarbij het op dat moment niet voor 100% uitgekristalliseerd hoeft te zijn hoe eventueel het bedrag tussen de overblijvende partners wordt verdeeld.

De heer SCHAAP: Mijnheer de voorzitter. Hoe denkt de heer Swierstra dan over het standpunt van de fractie van de VVD dat wat er ook gebeurt - ik zeg het nu maar even in normaal Nederlands - de Friezen gewoon moeten meebetalen, omdat dat eigenlijk alleen maar in de samenwerking past en dat, wanneer dit niet gebeurt, de steun aan de samenwerkingsovereenkomst wordt ingetrokken. Ik stel het misschien wat zwart-wit, maar dat was toch de stellingname.

De heer SWIERSTRA: Dat is inderdaad een erg zwart-witte vertaling. Ik ben het volstrekt met de heer Nijenbrinks eens dat het ook de provincie Fryslân zou sieren en zou passen, om maar geen zwaardere termen te gebruiken, om haar aandeel in de HSL gewoon op tafel te leggen. Maar wanneer daar uiteindelijk geen ruimte voor te krijgen valt dan ligt de vraag voor wat ons te doen staat en daarvan heb ik aangegeven dat de overblijvende partners dan met elkaar naar een oplossing zullen zoeken. Ik veronderstel dat dit op dat moment dan ook betekent dat de eisen die de provincie Fryslân mogelijkerwijs aan de HSL zou kunnen stellen, helemaal onderaan de lijst komen. Maar ik wil deze opmerking afdoen met erop te wijzen dat dit allemaal elementen zijn van onderhandelen op het laatste moment en dat daaraan nu nog geen ontbindende voorwaarden zijn te koppelen. Ik kan mij ook niet voorstellen dat de heer Nijenbrinks zijn opmerking hierover in die zin heeft bedoeld en dat hij iets anders heeft willen doen dan een heel helder politiek signaal afgeven dat maximale druk op de partners moet worden

gezet om bij te dragen. Het college is het hiermee eens.

De heer GAASBEEK: Kan dit in concreto betekenen dat in de besluiten die wij nu gaan nemen het p.m.-bedrag bij de HSL voor Drenthe kan oplopen tot maximaal € 51,66 miljoen?

De heer SWIERSTRA: Dat is een interessante vraag. De heer Gaasbeek kan kennelijk veel sneller rekenen dan ik. Uiteraard hebben wij ons gebogen over de vraag wat dit bedrag nu zou kunnen, mogen en moeten zijn. Ook de andere partners hebben berekend of zij daarbij in de buurt kunnen komen. Het hoeft voor het level playing field niet zo te zijn dat alle partners meebetalen, als het conglomeraat van partners maar in staat is om het door het Rijk gevraagde bedrag van € 230 miljoen op tafel te leggen. In die zin is er geen sprake van een formeel juridisch probleem. Om op de vraag van de heer Gaasbeek terug te komen: € 51,66 miljoen zal het in geen geval worden. Er hebben bedragen gecirculeerd in de orde van grootte van ongeveer de helft daarvan en het college denkt aan een bedrag in de orde van € 9 à € 10 miljoen. Wij vinden dat een redelijk bedrag en wij denken daarmee in de buurt te komen van onze verantwoordelijkheid en bij de verantwoordelijkheid die past bij datgene wat wij zien als het belang voor Noord-Drenthe. Wij gaan de verdere onderhandelingen met een p.m.-post in die orde van grootte in. Wanneer wij met veel hogere bedragen geconfronteerd worden dan blijft de p.m. zonder meer p.m. of er moet een heel andere statendiscussie komen, want wij opereren dan niet meer binnen de bandbreedte van wat hier besproken is.

De heer BLANKSMA: Mijnheer de voorzitter. Voordat hele discussies ontstaan over de hoogte van bedragen ter compensatie van geen bijdrage van Fryslân, wil ik erop wijzen dat dat helemaal niet het punt was van de VVD.

De heer SWIERSTRA: Het gaat niet om een bedrag ter compensatie van het niet bijdragen door Fryslân.

De heer BLANKSMA: Laten we dat er dan maar even buiten laten. De VVD heeft duidelijk aangegeven dat het om een principiële zaak gaat en

daar kan ik mij heel wat bij voorstellen. Immers, als het om de HSL-variant gaat, is de positie van Fryslân exact gelijk aan die van Drenthe. De reden voor Fryslân om daaraan niet bij te dragen is dat die HSL geen stopplaatsen in die provincie krijgt, net zo min als in Drenthe. Drenthe mist die overigens in beide varianten. Als er sprake is van het kiezen van een perspectief in het samenwerkingsverband dat boven het belang van de eigen provincie uitgaat dan zullen alle partners dat moeten doen en wij maken toch wel een heel rare figuur wanneer wij accepteren dat er voor Drenthe geen ander belang is dan misschien het noordelijke belang en € 50 miljoen bijdragen, of ingeval de HSL-variant wordt uitgevoerd de helft daarvan, terwijl wij accepteren dat Fryslân dat dan niet doet. Ik ben het volledig met de fractie van de VVD eens dat dit principiële onaanvaardbaar is. Ik denk niet dat wij over het bedrag voor de HSL een besluit kunnen nemen, terwijl de uitspraak van Fryslân bekend is.

De heer SWIERSTRA: Mijnheer de voorzitter. Ik denk dat de heer Blanksma ten onrechte van mening is dat wij een rare figuur maken, omdat hijzelf een heel rare vergissing begaat door te denken dat die twee dingen gelijk zijn. Ik wijs erop dat de staten in de commissie en vanavond in grote meerderheid hebben aangegeven in te stemmen met de p.m.-post voor de HSL, daarmee aangevend dat ook zij inzien dat er voor de HSL betaald moet worden. Dat staat helemaal los van het standpunt van andere provincies en van andere belangen.

De heer BLANKSMA: De VVD heeft, terecht, een duidelijke koppeling gemaakt. Nu Fryslân bereid is tot een dergelijke opstelling ligt de principiële vraag voor of Drenthe niet ook zo moet handelen.

De VOORZITTER: Ik stel de staten voor de inbreng van de fractie van de VVD in tweede termijn af te wachten. Laat de heer Nijenbrinks in tweede termijn het standpunt van zijn fractie maar duidelijk maken, waarbij hij tevens kan ingaan op de woorden van de heer Swierstra.

De heer SWIERSTRA: En ik spreek hier namens het college.

De heer SCHAAP: De rol van Fryslân is niet onbelangrijk. Als Fryslân niet meebetaalt, moet het

hele conglomeraat van de regio het gat opvullen. De bijna weerzin in Fryslân tegen de HSL is stevig, gelet op het feit dat een motie van GroenLinks tegen die HSL het nipt niet heeft gehaald: de stemverhouding was 25 tegen en 24 voor, waarbij het ook nog interessant is te weten dat de fractie van het CDA in Fryslân voor die motie heeft gestemd.

De VOORZITTER: Wij gaan nu niet de besprekingen in de staten van Fryslân behandelen.

De heer SCHAAP: Mijn vraag aan de heer Swierstra is heel simpel. Het financiële deel kunnen we volgen, maar krijgen wij dan dadelijk de situatie dat de Friezen op andere gronden gaan tegenwerken? Met de ruimtelijke orderingsprocedure kan de HSL ook geblokkeerd worden. Wat mogen wij nu verwachten?

De heer SWIERSTRA: De vraag stellen is hem beantwoorden. De no/no go-momenten die hier gelden - de heer Gaasbeek heeft ze keurig opgesomd - gelden in Fryslân ook. Ook daar zal uiteindelijk de finale afweging gemaakt moeten worden. Hoe die zal uitpakken, weet ik niet, maar op dit moment zit de provincie Fryslân, als zij ondertekent - en het lijkt erop dat dit gaat gebeuren - op dezelfde wijze als de andere partners gebakken aan de procedure ten aanzien van die twee lijnen. Dat er in Fryslân andere sentimenten bestaan ten aanzien van de HSL is volstrekt begrijpelijk. Het zijn ook volstrekt andere sentimenten dan die in de provincie Drenthe. De HSL gaat niet door de provincie Drenthe heen en er komen hier dan ook geen stopplaatsen, maar de HSL gaat wel door de provincie Fryslân en Fryslân heeft dus een volstrekt ander belang bij een HSL. De HSL betekent voor Fryslân een heel ander landschappelijk en ruimtelijk probleem dan voor de andere partijen, laat staan voor Drenthe, waar die lijn helemaal niet doorheen gaat. Fryslân heeft dan ook heel andere argumenten dan die welke de heer Blanksma gebruikt om zijn verhaal kracht bij te zetten. Het verhaal van de heer Blanksma klopt gewoon niet.

De heer HARLEMAN: Mijnheer de voorzitter. De gedeputeerde is zijn verhaal begonnen met te zeggen dat in de MER-procedure twee varianten absoluut gelijkwaardig zijn. We horen nu dat een van beide varianten door Fryslân wordt afgewe-

zen. In hoeverre is dan nog het verhaal overeind te houden dat beide varianten gelijkwaardig beoordeeld zullen worden?

De heer SWIERSTRA: Het kan niet anders dan dat ze gelijkwaardig worden behandeld omdat dit in het contract naar burgerlijk recht, dat wij bestuursovereenkomst noemen, staat.

De heer HARLEMAN: Maar de provincie Fryslân wijst bij voorbaat al een van beide mogelijkheden af.

De heer SWIERSTRA: Neen, omdat ook in het contract is opgenomen op welke wijze partijen zich moeten houden aan de uitgangspunten die in het contract zijn vastgelegd. In het contract staat dat én de HSL én de MZB/MZM-variant in de tracé/MER-aanbestedingsprocedure zullen worden meegenomen. Het is wel aardig dat geprobeerd wordt verwarring te zaaien over dit verhaal, maar die verwarring is er gewoon niet. Fryslân is op dezelfde wijze als Groningen, Drenthe, Flevoland en de andere partners aan de overeenkomst gebonden. De enige discussie in deze fase gaat over wie wel of niet meebetaalt. In de loop van de procedure, dus de komende jaren, komen wij een aantal discussies tegen, die misschien een ander licht werpen op de zaak, maar dat zou ook in deze staten het geval kunnen zijn.

Mijnheer de voorzitter. Stel dat wij voor de HSL een bedrag van € 9 à € 10 miljoen inzetten, moet dat dan per se uit de Essentaandelen komen? Het antwoord op die vraag is "nee". Een bedrag in die orde van grootte is op normale wijze door de staten te financieren. Ik loop absoluut niet vooruit op hoe dat zou moeten en hoe dat zou kunnen, maar wij achten dit, áls de staten dit dan willen, een begaanbare weg.

Het zal duidelijk zijn dat ook het college het van groot belang vindt dat de verbinding met Duitsland zo dicht mogelijk in het achterhoofd wordt gehouden, misschien is het beter te zeggen "in het voorhoofd". Het zal afhankelijk zijn van de vorderingen die wij maken met het project en met de besluitvorming in Duitsland, die dan wel een stap verder moet zijn. Duitsland is dan inmiddels al wel een stapje verder met de varianten waarmee het nu bezig is, dus die rond München en Düsseldorf en de baan in Hongkong is dan in bedrijf en als wij wat verder zijn, komt ook ongetwijfeld de discussie

in Duitsland over deze verbinding opnieuw op. De kans is natuurlijk heel groot dat Duitsland op dat moment niet achter wil blijven. Maar op dit moment is dat nog speculeren. De vraag van de heer Holman of het niet verstandig is voor die verbinding dan nu al een planologische reservering te maken en die op te nemen in een planologische kernbeslissing zal ik met de collega's bespreken. Nu de Vijfde nota nog niet is vastgesteld, kan het misschien nog. Ik kan het op dit moment niet helemaal beoordelen, maar ik vind het wel een zinvolle suggestie.

Mijnheer de voorzitter. Ik meen hiermee de meeste van de door de fracties ingebrachte punten te hebben gecommuniqueerd. Er resten nog slechts enkele vragen.

(Voorzitter: de heer Ter Beek.)

De bedragen die bij de p.m.-post voor de HSL zouden kunnen horen, heb ik al genoemd. De voorzitter van de stuurgroep verzoekt de staten het college en daarmee de stuurgroep, het mandaat te geven op minder essentiële punten nog kleine wijzigingen aan te brengen. Wat zijn nu minder essentiële punten? Dat zullen de staten, als zij dit mandaat geven, echt aan de colleges moeten overlaten. Zij zullen het vertrouwen moeten hebben dat wij er scherp op toezien wat daaronder valt. De komende dagen zal nog over wat kleinere zaken onderhandeld worden en het zou niet zo moeten zijn dat een kleine afwijking, die overigens helemaal past binnen het raam zoals wij dat nu met elkaar afspreken, aanleiding is voor een hernieuwde besluitvorming die dan ook weer in alle staten en gemeenteraden moet plaatsvinden. Dat is in dit kader een ondoenlijke procedure en vandaar dat dit mandaat wordt gevraagd. Dit geldt ook voor artikel 13. Dit artikel is de laatste dagen en uren nog zwaar bediscussieerd, zo zwaar zelfs dat nog tijdens deze vergadering wij hierover een fax hebben ontvangen. Het gaat om de waardebeoordeling van de aandelen en de risico's die daarmee annex zijn, marktrisico's, beleidsrisico's, enzovoorts. Ik vraag de staten niet met allerlei mondelinge exegeses van artikelen en leden daarvan te komen en ook die kwestie aan het college te mandateren. De voorstellen die thans worden gedaan, komen nog iets meer in onze richting, houden minder risico in en leveren iets meer mogelijkheid om zelf te beslissen of wij

bij een bepaalde waardebe­paling wel of niet uit­stappen. Ik verzoek de sta­ten ook dit punt te vat­ten onder het mandaat dat het college vraagt voor aanpassingen binnen de marges van wat de sta­ten hebben afgesproken.

De heer GAASBEEK: Doelt de gedeputeerde op de artikelen 13.6 tot en met 13.10?

De heer SWIERSTRA: Ja.
Mijnheer de voorzitter. Ik denk hiermee de belang­rijkste punten die zijn ingebracht te hebben becommentarieerd. De overige opmerkingen zie ik als een onderstreping van de standpunten die de fracties hebben ingebracht en als een soort van stemverklaring bij wat zij ons mee willen geven.

De heer SCHAAP: Kan de gedeputeerde nog even ingaan op mijn vraag met betrekking tot de kanttekeningen die het college heeft gemaakt?

De heer SWIERSTRA: Wij hebben enkele kante­keningen gemaakt en daarbij hebben wij geen onderscheid gemaakt in het gewicht en het karak­ter daarvan. Sommige hebben het karakter van het meegeven van een soort van randvoorwaarde, zaken die wij in onze brief aan de stuurgroep vorm zullen geven, of zijn een verklaring van iets. De kanttekening waarop de heer Schaap doelt is de zware vaststellingsprocedure voor het programma van eisen. Waarom hebben wij die kanttekening opgenomen? Dat hebben wij gedaan om nog eens nadrukkelijk aan te geven hoezeer wij het van belang achten om aan de staten dat element in de procedure integraal voor te leggen. Het is dus geen voorbehoud of een waarschuwend vinger, maar het is eigenlijk een handreiking aan de staten. De staten moeten zich er bewust van zijn dat het college met haar van oordeel is dat dit een buitengewoon zwaar punt is. Daarom hebben wij er nog eens expliciet de vinger bij gelegd.

De heer SCHAAP: Mijnheer de voorzitter. Ik ver­zoek om schorsing van de vergadering.

De VOORZITTER: Ik schors de vergadering.

(Schorsing van 22.42 tot 22.50 uur)

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering.

TWEEDE TERMIJN

De heer SCHAAP: Mijnheer de voorzitter. Het kan kort. Ik wil alleen terugkomen op het onderdeel raadpleging en daarbij wil ik zeker ingaan op het voorstel dat de heer Engels in eerste termijn deed. Hij zei dat wij in de vergadering van 28 augustus 2002 een brief van het college hebben voorliggen, waarin wordt ingegaan op het maken van verorde­ningen voor een referendum en daaraan wil hij de discussie over de raadpleging koppelen. Hij vroeg het college daarom ook daarmee aan het werk te gaan, want als het die kant op gaat, moet er wat gedaan zijn. Ik vond dat op zichzelf een heel sym­pathiek voorstel, maar ik kan mij ook voorstellen dat het college 28 augustus wel heel erg snel vindt. Het is ook niet nodig het werk op 28 augustus klaar te hebben, want het gaat ons niet zozeer om het tijdstip als wel om de toezeg­ging dat dit onderdeel bestudeerd en uitgewerkt gaat worden en dat we daar een keer over komen te spreken. Dat betekent natuurlijk ook dat de behandeling van de brief die het college heeft gestuurd over het referendum en de referendum­verordening moet worden opgeschort tot het moment dat de discussie heeft plaatsgevonden, want beide zaken hebben wel iets met elkaar te maken.

De fractie van de PvdA gaat akkoord met de toe­zegging van het college dat er zeer serieus werk van wordt gemaakt en de uitwerking daarvan wachten wij af, maar het lijkt ons wel dat het geen maanden hoeft te duren.

De heer BLANKSMA: Mijnheer de voorzitter. Acht de heer Schaap het mogelijk dat de PvdA in Drenthe akkoord gaat met de aanleg van of een HSL of een MZB met een substantiële bijdrage vanuit Drenthe zonder dat er enige vorm van volksraadpleging plaatsvindt? Het lijkt er nu op dat de PvdA genoeg neemt met de toezegging dat men zijn best gaat doen en dingen gaat onder­zoeken. Die vraag wil ik ter verheldering toch wel even op tafel leggen.

De heer SCHAAP: Ik kan heel goed neuzen tellen en de heer Blanksma zou dit ook eens moeten doen. Ik ben al heel blij dat het college nu bereid is deze zaak op de rails te zetten, terwijl ik, als ik zo om mij heen kijk, de indruk heb dat de meer­derheid van de staten daaraan helemaal geen behoefte heeft. In zo'n geval ben ik blij met wat ik

op dit punt inmiddels bereikt heb. Ik kan mij niet voorstellen dat wanneer de fractie van de PvdA die deze suggestie doet, en dat bewust en gemeend doet, merkt dat er in de staten van Drenthe geen meerderheid voor de gedachte van een raadpleging is te krijgen, niet constateert dat het dan ophoudt. De meerderheid is immers nog steeds 50% plus één.

De heer BLANKSMA: Ook ik kan heel goed neuzen tellen, en waarschijnlijk tel ik een beetje anders dan de heer Schaap, want mijn telling wijst uit dat er geen meerderheid in deze staten is voor een van de snelle varianten zonder dat de PvdA daaraan meedoet. De PvdA is daarmee in de positie om niet alleen te zeggen dat iets onderzocht moet worden, maar ook om te zeggen dat wanneer bij een van de go/no go-momenten in de toekomst puntje bij paaltje komt, zij "nee" zal zeggen als er niet eerst enige vorm van volksraadpleging geweest is. De PvdA kan dat nu zeggen, want zij is in de positie om dat te eisen.

De heer SCHAAP: Dat zou lijnrecht ingaan tegen de inbreng die wij tot nu toe hebben gehad, namelijk het echt openhouden van twee opties, waarbij de besluitvorming op een gegeven moment wel volgt. Daarvan heeft de PvdA gezegd: áls het mogelijk is, gebruik daar dan ook een raadplegend referendum voor. Voor dat laatste - maar dat wist ik een maand geleden en drie maanden geleden ook al - bestaat in de staten van Drenthe geen meerderheid. Ik kan het wel als voorwaarde stellen, maar dan knalt de overeenkomst misschien wel. Als dat de bedoeling van de heer Blanksma is... Maar dat is niet onze bedoeling, want wij zijn voorstander van een ZZL en daarin verschillen wij van mening.

De heer BLANKSMA: Daarin verschillen wij niet van mening. Ik vat het dan maar even zo samen: de PvdA wil wel een referendum - op dit punt zijn wij het met de PvdA eens - maar het is niet helemaal uitgesloten dat ook zonder referendum uiteindelijk "ja" zal worden gezegd tegen een van de varianten.

De heer SCHAAP: Als de heer Blanksma mij helpt een meerderheid in de staten voor een referendum te organiseren, dan zijn we waar we wezen willen.

De heer BLANKSMA: Ik heb al een bijdrage van vijf stemmen toegezegd als het gaat om het realiseren van een referendum.

De heer SCHAAP: Het gaat om iets meer dan alleen maar "referendum" roepen en vingers opsteken. De heer Blanksma heeft het referendum zelf gekoppeld aan een variant zonder MZB en zonder HSL. Ik kan mij voorstellen dat de partijen aan de overkant van de statenzaal zeggen dat wanneer dat de bedoeling is, zij helemaal geen referendum meer willen. De inbreng van de heer Blanksma was dus niet bepaald behulpzaam om de gedachte van de fracties van D66 en de PvdA te steunen en om een meerderheid in deze staten te krijgen voor een referendum.

Wij zijn nu op het punt aangeland dat er een onderzoek komt. Het college gaat er dus wat aan doen. Dat hebben wij - en ik kijk nu even in de richting van D66 - dan in elk geval kunnen bereiken.

De heer NIJENBRINKS: Mijnheer de voorzitter. Ook mijn tweede termijn kan in principe kort zijn. Daar de woordvoerder van de PvdA nog eens terug kwam op het punt van het referendum zal duidelijk zijn dat de staten van mij verwachten dat ik terugkom op de uitspraak die ik heb gedaan over een bijdrage aan uitvoering van de HSL-variant.

Mijnheer de voorzitter. De fractie van de VVD heeft als het gaat om de noordelijke samenwerking in dit project, maar ook bij andere gelegenheden, altijd hard aangedrongen op en de waarde onderkend van die samenwerking. Als het gaat om het onderwerp van vanavond, de ZZL, is de VVD er altijd warm voorstander geweest dat geprobeerd wordt die snelle verbinding op de kaart te zetten. Ook daar moet geen misverstand over zijn. Op het moment dat wij in een bepaalde uitwerking terechtkomen op een HSL-variant, zo heb ik in eerste termijn gezegd, vindt mijn fractie dat ook dan de noordelijke samenwerking overeind moet blijven en dat ook dan de betrokken partijen er gezamenlijk voor moeten zorgen dat er ook voor die variant een oplossing komt. Door wat interrupties en door de discussie daarover heb ik de indruk gekregen dat mijn opmerking daarover omhoog getrokken is tot een soort van ontbindende voorwaarde als het gaat om een van de varianten. Als mijn woorden dat bewerkstelligd hebben dan geef ik nu duidelijk aan dat dit niet de

bedoeling is van de fractie van de VVD. Wat wel onze bedoeling is, is het duidelijke politieke signaal afgeven dat wij ervan uitgaan dat we in alle varianten als Noorden met elkaar optrekken. De reactie van Fryslân heb ik van meet af aan zo onderkend dat Fryslân zo nadrukkelijk wil gaan voor de MZB-variant dat het van meet af aan de houding heeft gehad ook alleen maar over die variant te willen praten.

Met het ondertekenen van de samenwerkingsovereenkomst gaan wij de eerste stap van het project zetten en ook Fryslân zet zijn handtekening onder een samenwerkingsovereenkomst waarin sprake is van een onderzoek naar twee gelijkwaardige snelle varianten. Wanneer in een later stadium in de feitelijke besluitvorming mogelijk de HSL-variant aan de orde komt, dan zullen wij in de discussie daarover onze opstelling bekendmaken.

Ik geef dus nogmaals aan, dat voor zover mijn woorden in eerste termijn de indruk hebben gewekt alsof dat voor ons een ontbindende factor is, dat zeker niet mijn bedoeling was. Het belang van de noordelijke samenwerking en het belang van dit Zuiderzeetraject staan bij ons voorop. Mijn woorden moeten dus opgevat worden als een duidelijk politiek signaal.

De heer HOLMAN: Mijnheer de voorzitter. Ik meen dat de fractie van het CDA volstrekt duidelijk is geweest. Wij hebben de afgelopen drie uren ook geen argumenten gehoord om niet voor het statenstuk te stemmen.

De heer BLANKSMA: Mijnheer de voorzitter. Er kan niet veel nieuws worden gezegd behalve dan dat wij gehoopt hadden dat er iets meer zekerheid zou zijn gekomen over een referendum. Wij zijn van mening dat de PvdA de mogelijkheid heeft gehad, of eigenlijk niet heeft genomen, om een referendum af te dwingen. Ik ben er zeker van dat wanneer die fractie het referendum als een spijkerharde voorwaarde had gesteld, de meerderheid daarmee akkoord zou zijn gegaan. Dat is nu niet geval en wij zijn bevestigd in onze gedachten dat wij geen al te hoge verwachtingen moeten hebben. Ik hoop dat anderen ook geen al te hoge verwachtingen hebben.

Ik heb ook geconstateerd dat waar de heer Nijenbrinks in eerste termijn sprak over principiële bezwaren toen het om de opstelling van Fryslân ging, die bezwaren toch wat minder principieel

blijken te zijn. Dat verrast mij niet geheel, maar het is wel jammer.

Mijnheer de voorzitter. Wij hebben ons standpunt in eerste termijn al zeer duidelijk verwoord en daar laat ik het bij.

De heer ENGELS: Mijnheer de voorzitter. Namens mijn fractie heb ik in eerste termijn helder aangegeven met welke onderdelen van het besluit wij kunnen instemmen en met welke onderdelen niet. Wij stemmen niet in met de MZB en dus ook niet met de bijdrage daaraan, maar wel met de rest van het stuk. Dit betekent dat wij onze bezwaren tegen de MZB niet hanteren als argument om tegen het hele proces te stemmen. Het proces moet doorgaan en wij nemen ons standpunt mee naar de momenten waarop daadwerkelijk instemming moet worden betuigd.

Ik wil ook nog even ingaan op het punt van het betrekken van de bevolking bij de besluitvorming en dan met name via het instrument referendum. Ik vond dat de heer Swierstra wat defensief reageerde op mijn vaststelling van het op enige afstand staan van de vertegenwoordigende organen van de bevolking. Dat was geen verwijt in de richting van het college, want het is bij dergelijke grote projecten nu eenmaal noodzakelijk dat onze dagelijkse bestuurders ermee aan de slag gaan, gaan onderhandelen, vertrouwen kweken en trachten resultaten te bereiken, waarna het aan de vertegenwoordigende organen is om op een bepaald moment daarmee instemming te betuigen. Het is nu eenmaal onvermijdelijk dat dit vaak pas aan het eind van de tunnel en onder de nodige druk moet gebeuren. Daar moeten wij mee om kunnen gaan, mijn fractie kan dat in ieder geval wel. Maar het is wel een waarneming dat er een zeker democratisch tekort is, in ieder geval op het materiële vlak en dat is ook het argument dat wij gebruiken als wij zeggen dat er een inhaalslag moet komen nu een procedure is voorzien op basis van de overeenkomst met instemmingsmomenten, om dat tekort alsnog weg te werken. Onze overtuiging is dat dit niet gedaan moet worden met de traditionele instrumenten, maar dat moderne en mondige burgers nu daadwerkelijk via een instrument als het referendum - een ander instrument heb ik op dit moment ook niet - een stukje medezeggenschap kunnen krijgen. Dát is onze visie. De gedeputeerde heeft nu namens het college gezegd dat de toezegging die in de commissie is gedaan, een serieuze toezegging is. Het is in juridische termen

een inspanningsverplichting en het is dan ook een soort van verplichting. Wij kunnen het college er wel in volgen wanneer gezegd wordt dat op 28 augustus 2002 nog geen notitie paraat kan zijn, waarin de mogelijkheden en onmogelijkheden van zo'n referendum nadrukkelijk zijn aangegeven, maar de cruciale zinsnede in de toezegging was dat er een moment van discussie over dit punt komt, zodanig dat het niet leidt tot belemmeringen in een procedure die kan leiden tot een referendum. Een eventueel referendum moet tijdig worden uitgeschreven, dus voor het instemmingsmoment van de afweging van alternatieven. Dat is buitengewoon belangrijk. Of die notitie dan in oktober of november komt, is dan niet zo belangrijk, belangrijk is wel dat wij de discussie daarover nog dit jaar voeren, omdat wij anders, gelet op de termijnen die in de overeenkomst staan over die instemmingsmomenten, wel in de problemen komen.

Onder deze condities accepteert mijn fractie de serieuze toezegging van het college en wij gaan ervan uit dat wij over het element van het referendum, dat wij met een aantal andere fracties belangrijk vinden, nog een goede discussie kunnen hebben.

De heer WENDT: Mijnheer de voorzitter. Wat mijn fractie betreft mag het proces doorgaan. Fryslân doet ook mee in de verdere procedure, maar doet niet mee aan de betaling van de HSL. Kijk eens naar het effect van zo'n standpunt: in Fryslân is de discussie anderhalf uur geleden al beëindigd. Fryslân spreekt alleen over de MZB. Hoe verdragend is die HSL dan wel niet? Toch is het jammer dat de stuurgroep voor deze avond niet iedereen op een lijn kon krijgen.

In navolging van D66 kunnen wij akkoord gaan met de onder punt 7 op pagina 13 genoemde punten a en b. De bijdrage aan de MZB ligt ons wel erg zwaar op de maag en daar willen wij nu nog geen handtekening onder zetten. En ach, dat is conform Fryslân, want die provincie zet geen handtekening onder punt d.

Wij zijn content met de toezegging van het college dat de burgers serieus bij dit project worden betrokken. Wij hebben daar iets meer vertrouwen in dan GroenLinks.

De heer VAN DER SCHOOT: Mijnheer de voorzitter. Ik heb in eerste termijn mijn stellingname reeds verwoord. Ik zou het wel op prijs stellen

indien er een soort van checklist kwam van de beslismomenten. Wij weten dan wanneer het gaat om het hele financiële plaatje, om het al dan niet inzetten van aandelen, om medewerking van Flevoland en Noord-Holland en om het kiezen tussen HSL en MZB.

De heer GAASBEEK: Mijnheer de voorzitter. Voor het optimaliseren van de communicatie met de bevolking is het referendum een van de mogelijkheden. Maar ook zo'n referendum laat onze eigen verantwoordelijkheid als volksvertegenwoordiger onverlet.

Na drie uur discussie is mijn standpunt niet veranderd. Het blijft voorlopig "go".

De heer SWIERSTRA: Mijnheer de voorzitter. Het college heeft alle opmerkingen en kanttekeningen gehoord en zal daar op de juiste wijze mee omgaan.

De samenwerkingsovereenkomst moet nu ondertekend worden en ook het Rijk moet nog definitief "ja" zeggen. Maar wij hebben nu, met alle kanttekeningen, onze inzet bepaald. Ik stel mij voor dat, zodra daartoe een geschikt moment is - en wellicht nog in de loop van de zomer - wij de staten een stand van zaken doen toekomen, waarin melding wordt gemaakt van hoe het is gegaan, wat de besluitvorming is geweest en welke procedure vervolgens wordt ingezet. Het door de heer Van der Schoot gevraagde lijstje kan daarin een plek krijgen.

De beraadslaging wordt gesloten.

Vervolgens besluiten de staten zonder hoofdelijke stemming overeenkomstig het voorstel van het college.

De VOORZITTER: Ik stel vast dat de fractie van GroenLinks en de inmiddels niet meer aanwezige fractie van de OPD - mevrouw Nieuwenhuizen moest de trein halen - tegen het voorstel hebben gestemd.

De opmerkingen met betrekking tot onderdelen van het besluit die door sommige andere fracties zijn gemaakt, worden allemaal in het verslag opgenomen.

H. Sluiting

De VOORZITTER: Ik wens u allen een buitengewoon vreugdevolle en ook vooral gezonde vakantie toe en de heer Engels morgen een heel fijne dag.

Ik sluit de vergadering.

(De vergadering wordt om 23.10 uur gesloten.)

TOEZEGGINGEN: geen.

GB

